

Voorwoord

Met dit jaarverslag legt de Hoge Raad publiekelijk verantwoording af over de verrichte werkzaamheden en de middelen die daarvoor zijn ingezet in het verslagjaar. De Hoge Raad bestaat uit drie onderdelen: het rechtscollege de Hoge Raad, het Parket van de procureur-generaal bij de Hoge Raad en de directie Bedrijfsvoering. Een andere indeling die de Hoge Raad kent is die naar type recht: de sector civiel recht, de sector strafrecht en de sector belastingrecht. Vanzelfsprekend leggen de verschillende onderdelen van de Hoge Raad en de sectoren verantwoording af over de werkzaamheden in het afgelopen jaar.

In 2022 kon de Hoge Raad, net als alle andere organisaties, de lockdowns vanwege de coronamaatregelen achter zich laten en –behoedzaam – het samen werken in een gebouw hervatten.

In 2022 zijn nieuwe mensen bij ons komen werken en we namen van anderen afscheid. Vaak gaat het bij de Hoge Raad om een afscheid van mensen die vele jaren van hun werkende leven aan de Hoge Raad gegeven hebben. Continuïteit en verandering gaan bij de Hoge Raad hand in hand. Een verandering waar we met name naar hebben uitgekeken is de komst van raadsheren in buitengewone dienst die hun hoofdtaak vervullen als staatsraad in de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Bij rechtsvragen die liggen op grensgebieden tussen verschillende rechtsgebieden is het waardevol dat de Hoge Raad ook kan worden gevoed met hun expertise.

Dit jaar bevat het jaarverslag een nieuw onderdeel: een zaak van begin tot eind. Wat gebeurt er vanaf het moment dat een cassatieberoep wordt ingesteld tot het moment van de uitspraak en publicatie? Hoe belandt de uitspraak bij partijen en op onze website hogeraad.nl? Aan de hand van interviews met medewerkers laten we zien hoe het ‘primaire proces’ bij ons verloopt.

Deze mensen, en ook alle anderen die in en bij de Hoge Raad werken, maken het mogelijk dat ook in het afgelopen jaar kwalitatief hoogstaande cassatierechtspraak kon worden geboden in het belang van de rechtseenheid, de rechtsontwikkeling en de rechtsbescherming van rechtzoekenden.

Dineke de Groot, president

Edwin Bleichrodt, procureur-generaal

Vera de Witte, directeur bedrijfsvoering

Een zaak van begin tot eind

Wanneer een partij in een rechtszaak het niet eens is met de uitspraak van de rechter, kan deze partij meestal het oordeel van een hogere rechter vragen. De meeste zaken beginnen bij een rechtbank. Dan is de hogere rechter een gerechtshof. Wanneer het gerechtshof uitspraak heeft gedaan, staat in bepaalde gevallen de mogelijkheid tot cassatieberoep open. De Hoge Raad beoordeelt of een cassatieberoep gegrond is. In de wet staat op welke gronden de Hoge Raad een rechterlijke uitspraak kan vernietigen.

Hoe dit proces verloopt, vanaf het moment dat een cassatieberoep wordt ingesteld tot de uitspraak van de Hoge Raad gepubliceerd wordt, vertellen we in dit hoofdstuk. We hebben daarbij gekozen voor mensen uit een van de sectoren waarbinnen de Hoge Raad hoogste rechter van het Koninkrijk is, de strafsector. Zij vertellen wat ze doen en welke schakel zij en hun afdeling vormen binnen de keten die gaat van binnenkomst van het beroep tot de publicatie.

Amira Guerrouj, documentaire informatievoorziening

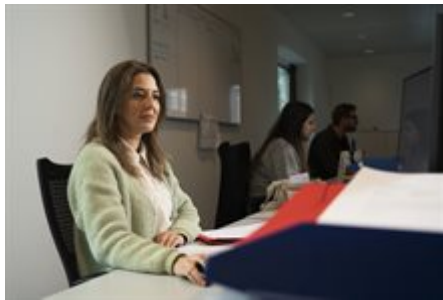
"Wij verwerken de fysieke en digitale post"

"Ik ben medewerker DIV, dat is de documentaire informatievoorziening van de Hoge Raad. Er werken nu elf mensen bij DIV. Wij zijn verbonden aan de centrale balie waar de dossiers en de aangetekende poststukken binnenkomen. Advocaten komen daar om hun stukken aan te leveren, vooral in civiele zaken, gerechtsdeurwaarders komen exploten betekenen aan het adres

van de Hoge Raad. Al dat papier nemen we in ontvangst, en dat wordt in ons beveiligde systeem geregistreerd. De hoven en rechtbanken sturen ons de papieren dossiers bestemd voor de cassatieprocedure. Als zo'n dossier bij ons binnenkomt, registreren wij dat en zetten wij dit door naar de strafgriffie. Mijn rol hierin is dat ik de strafgriffie ondersteun door een boekje te maken van de kerndocumenten die nodig zijn voor de cassatieprocedure. Daarnaast heb ik zowel in- als extern contact met betrokkenen in cassatiezaken."

Fax

"De correspondentie van de advocaten in strafzaken komt per post, fax of via het digitale portaal binnen. In een stelbrief meldt een advocaat dat hij een verdachte bijstaat. Daarnaast dient een advocaat binnen een termijn van 60 dagen na aanzegging een schriftuur aan te leveren. Sommige advocatenkantoren gebruiken de fax. Die bestaat nog, maar dan moet je niet denken aan zo'n oud apparaat waar dat grijze papier uitrolt. Faxen worden tegenwoordig digitaal verstuurd. Er zijn advocaten die om welke reden ook vasthouden aan de fax. Als een advocaat nog maar één dag heeft om een schriftuur in te dienen voor een cliënt, dan is het riskant om dat met de post te doen. Een advocaat kan die brief ook via het portaal indienen, maar niet iedereen doet dat. Dat is uiteindelijk wel waar wij naar streven."

Barcodes

"Wij verwerken de fysieke en digitale post uit het portaal in Mijn Werkomgeving (het zaakstelsel van de Hoge Raad, red.) en die informatie koppelen we aan een zaak. Als die zaak er nog niet is, dan houden we de stelbrieven bij ons, is er wel een dossier van de zaak en er is een behandelaar, dan gaan ze naar de strafgriffie. Ze gaan in een dossier met alle correspondentie in een fysieke map – de Hoge Raad-map – naar de griffie. Die map wordt na behandeling van de zaak gearhiveerd. We werkten daarbij tot voor kort met een stempel waaraan je moest draaien om de datum en het jaartal te vinden. Dat vonden we zó ouderwets. We hebben daar overleg over gehad en nu werken we met barcodestickers."

Gezondheid

"Ik werk nu zo'n drie jaar bij de Hoge Raad. Ik ben in het begin van de coronatijd begonnen. Wij hebben op onze afdeling een vitale functie, dus thuiswerken was niet mogelijk. Je mag vanwege de privacy een strafdossier niet mee naar huis nemen. Ik kon thuis ook niet inloggen op mijn werk, andere afdelingen hebben die bevoegdheid wel. Zo erg was dat niet, want ik moest toch worden ingewerkt. Voordat ik bij de Hoge Raad begon, werkte ik in het maatschappelijk werkveld. Daarin heb ik wel zo'n beetje alles gedaan wat je kon doen. Ik heb met jongeren in de jeugdhulpverlening gewerkt, met ouderen, in de psychiatrie en met mensen met een handicap. Ik heb hart voor de zorg en voor de mensen in de zorg, maar mijn gezondheid begon te lijden onder het altijd maar onregelmatig moeten werken. Ik wilde meer regelmaat en structuur in mijn leven."

Thuis

“Ik zocht op Werken voor Nederland, dat is een website met vacatures bij de rijksoverheid, en daarop kwam ik de Hoge Raad tegen. Ik heb een sollicitatiebrief geschreven en ik mocht langskomen. Daar schrok ik wel van. Ik was het informele maatschappelijk werk gewend, waarbij je heel dicht op de sociale wereld van de cliënten staat. En toen stapte ik bij de Hoge Raad binnen. Pas ik hier wel? De medewerkers die mij ontvingen waren meteen positief; ze stelden mij op mijn gemak. Ik kon mijzelf zijn. Het was er helemaal niet zo formeel en stijfjes als ik had verwacht. Het was een heel leuk gesprek. Diezelfde middag nog werd ik gebeld: ik kon bij de Hoge Raad aan de slag. De overgang was natuurlijk enorm groot, maar ik kan na drie jaar zeggen: ik ben geen meester in de rechten, maar ik voel mij helemaal thuis bij de Hoge Raad.”

Kjeld Mensink, strafgriffie

“Wij zijn het kloppend hart van de Hoge Raad”

“Wij krijgen het dossier van de rechtbank of het gerechtshof binnen via onze afdeling documentaire informatievoorziening, DIV. Wij controleren of alle (én de juiste) stukken digitaal in de zaak staan en die sturen wij vervolgens naar de cassatieadvocaat van de verdachte. Digitaal procederen is sinds 1 januari 2023 in strafzaken verplicht en in de digitale zaken communiceren we via het portaal met de advocaten. Zij kunnen bij hun zaken via het webportaal Mijn Zaak Hoge Raad. We laten de verdachte ook weten dat het dossier bij ons is binnengekomen. Dat wordt ook wel de aanzegging genoemd. Daar hoort een blauwe akte van uitreiking bij. Die moet de verdachte ondertekenen en naar ons terugsturen. Pas dán gaat de termijn lopen van zestig dagen waarbinnen een advocaat de schriftuur kan indienen. Dat gaat aan de lopende band door.”

Voorselectie

“De advocaat van een verdachte kan dus binnen die zestig dagen cassatieschrifturen indienen. Als dat niet gebeurt of als er geen advocaat is, dan mag de Hoge Raad de zaak niet behandelen. Is er wél een schriftuur ingediend, dan wordt de zaak doorgezet voor conclusie of komt deze voor 80a te staan. Artikel 80a van de Wet op de rechterlijke organisatie gaat over een afdoening waarbij de Hoge Raad een zaak niet-ontvankelijk verklaart. De griffie doet die voorselectie niet, dat doet het wetenschappelijk bureau van het parket bij de Hoge Raad. Zij doen het inhoudelijke voorwerk voor de advocaat-generaal en de Hoge Raad. Wij dragen daar administratief aan bij.”

Brief

“Wij zijn het kloppend hart van de Hoge Raad. Alle dossiers komen bij ons binnen en ze eindigen ook weer bij ons, voordat zij worden teruggestuurd naar het gerechtshof. Wij ontvangen de stukken en wij zeggen de zaak aan. Wij versturen de brieven naar de verdachte, advocaat en eventuele benadeelde partijen en slachtoffers. De ‘kennisgeving uitspraak’-brieven worden automatisch aangemaakt. We drukken op de knop en voor iedere procespartij rolt er een fysieke brief uit. Afhankelijk van hoe de advocaat procedeert – op papier of enkel digitaal – krijgt hij een begeleidend portaalbericht bij het arrest of het arrest fysiek toegestuurd.”

Opletten

“Ik denk vaak genoeg: heb ik het wel goed gedaan? Dan lig je in bed en denk je: dat had anders gemoeten. Heb ik wel de goede zaken doorgezet? Je bent toch met gevoelige stukken bezig en je wilt altijd het beste doen. We controleren elkaars werk, maar bijvoorbeeld met mediazaken wil je nóg beter opletten. Ook omdat K. Mensink onder een brief staat. Iedereen heeft zijn eigen kast en eigen zaken bij de griffie, en onder al die zaken staat wel jouw naam. Dat is best een verantwoordelijkheid op je 21ste. Ik doe superleuk werk en ik heb dertien collega’s. Ik kwam naar Den Haag als stagiair van het mbo in Twente en op mijn 19e kreeg ik bij de Hoge Raad een baan aangeboden bij de documentaire informatievoorziening. Daarna ben ik doorgestroomd naar de griffie. In de coronatijd moesten wij gewoon op kantoor komen. Zo belangrijk zijn wij als hart van de strafsector. We hebben een vitaal beroep. Ik vond het heerlijk om naar het Korte Voorhout te moeten, juist omdat ik er móest zijn. Tijdens de coronatijd had ik een ritme en viel ik niet zoals veel andere studenten in een gat.”

Ondernemen

“Ik werk vier dagen in de week. Naast mijn werk bij de griffie van de Hoge Raad zit ik ook op het hbo in Leiden en in september ga ik rechtsgeleerdheid studeren aan de VU in Amsterdam. Ik woon in een studentenhuus. Een studentenhuus is ontzettend leuk, maar het was tijdens corona en het is ook nu heel fijn om dat overdag achter je te kunnen laten. Ik moet het huis uit, anders word ik gek. Ik vind het nú fijn om regelmatige kantoortijden te hebben, maar misschien wordt

dat in de toekomst anders, bijvoorbeeld als ik een eigen plek heb gevonden. Mijn ouders hebben een onderneming in Hengelo, ik heb zelf ook een bedrijfje in e-commerce. Misschien dat ik na mijn studie in de rechtspraak ook iets kan ondernemen.”

Brigitte Broekhuizen, gerechtssecretaris

“Wij ondersteunen raad en parket”

“Als de griffie het kloppend hart van de strafsector is, dan is de gerechtssecretaris de spin in het web. Wij vervullen in alle fasen van het proces – van cassatieverzoek tot publicatie van het arrest – een ondersteunende rol voor de raad en het parket. Ook de communicatieadviseur kan met vragen bij ons terecht. Ik signaleer waar de knelpunten zitten in werkprocessen en waar de werkbeschrijvingen voor de verschillende afdelingen binnen de strafsector verbetering of uitbreiding verdienen.”

Vraagbaak

“Ik zit in een team van zeven juristen. Binnen de strafsector zijn wij de vraagbaak. Voor de griffie als het gaat om stukken die door een procespartij zijn opgevraagd, over termijnen en werkprocessen, en voor de collega’s van het wetenschappelijk bureau voor vragen over een zaak. Wij voeren ook kwaliteitscontroles uit. De Hoge Raad moet wettelijke eisen naleven. Wij zijn er om dat te controleren en te herstellen als het niet goed is gegaan. Een voorbeeld: als een partij cassatie instelt, dan krijgen wij het dossier van de rechtbank of het gerechtshof. Daarna wordt die partij aangezegd dat de stukken bij de Hoge Raad zijn ingekomen en dat de zaak na het verstrijken van een termijn door de Hoge Raad in behandeling wordt genomen. Zo’n aanzegging moet met een akte worden uitgereikt, betekend in ons jargon, en dán pas gaat de periode in om klachten, wij noemen dat middelen, in te dienen. Wij controleren of de aanzegging

de juiste informatie bevat en op de juiste manier is betekend. Soms gaat er iets mis, het verkeerde gerechtshof is vermeld. Dat moet dan worden hersteld. Een ander voorbeeld: als iemand in detentie zit, dan moet de aanzegging in persoon worden uitgereikt. Is dat niet gebeurd, dan signaleren wij dit. Ook zetten wij dan in gang dat de aanzegging opnieuw wordt uitgereikt.”

Contact

“Iedere week hebben we op dinsdag een rolzitting. Dan wordt een ‘agenda’ van de lopende zaken bijgehouden. In sommige zaken wordt uitspraak gedaan. In andere zaken wordt een conclusie genomen. Bij toerbeurt wisselen wij elkaar af bij de voorbereiding van een rolzitting. Zo’n rolzitting is weliswaar openbaar, maar je moet daarbij niet denken aan een zitting bij een rechtbank of een hof. Wij komen bijna niet in contact met mensen. De procedure in cassatie is vooral schriftelijk. Dat wil helemaal niet zeggen dat de Hoge Raad ver van de samenleving staat, integendeel. Ik merk soms wel dat mensen onvoldoende weten wat de Hoge Raad doet. Bijdragen aan de rechtsvorming wordt tegenwoordig gezien als een belangrijke taak. Het maken van rechtsregels gebeurt dus niet alleen door de wetgever, ook door de Rechtspraak. Deze rechtsregels raken iedereen.”

Kwaliteit

“Ik ben nu ruim vier jaar gerechtssecretaris. Hiervoor werkte ik meer dan dertien jaar bij een grote verzekeraar als jurist civiel recht, later deed ik vooral arbeidsrecht. Ik vind de ondersteunende rol bij de Hoge Raad erg leuk. Ik bemoei mij niet met de inhoud maar met het proces. Ik bewaak de kwaliteit. Ik schakel met verschillende afdelingen binnen de strafsector. Is het cassatieberoep tijdig ingesteld, is dat op de juiste manier gebeurd, is het cassatieberoep beperkt of onbeperkt ingesteld, wanneer is de schriftuur ingekomen en was dat op tijd of is die schriftuur te laat binnengekomen? Ik probeer ook zaken in goede banen te leiden. Met een collega heb ik in een werkgroep gewerkt aan het inrichten van een nieuwe werkwijze bij bijzondere zaken, waarbij op verzoek van een buitenlandse staat beslag is gelegd op spullen. We hebben nu afgesproken dat die zaken eerst langs mij gaan, juist om de kwaliteit en de vertrouwelijkheid te bewaken.”

Dankbaar

“Na zoveel jaar gewerkt te hebben in de rechtsbijstand had ik ervoor kunnen kiezen om artikelen te schrijven, te publiceren en toe te werken naar rechter in opleiding, maar dat heb ik nooit overwogen. Ik vind mijn ondersteunende rol als gerechtssecretaris bij de Hoge Raad veel te leuk. Als rechter neem je een belangrijke beslissing; je staat op de voorgrond. Ik werk liever op de achtergrond. Dat is voor mij heel dankbaar. Je hebt als gerechtssecretaris echt een toegevoegde waarde omdat je met een andere blik naar een zaak kijkt. De Hoge Raad behandelt veel zaken en dan is het juist van belang om goed op de procedures en de kwaliteit te letten.”

Tessa de Groot, wetenschappelijk medewerker

“Elk woord wordt gewikt en gewogen”

“Het wetenschappelijk bureau ondersteunt de raadsheren en de advocaten-generaal bij de Hoge Raad. We zijn bij strafrecht met ongeveer dertig collega's. Als wetenschappelijk medewerker werk je voor de raadsheren, dat noemen we voor de raad, of voor het parket, dat zijn de advocaten-generaal. In mijn begintijd bij de Hoge Raad heb ik voor de advocaten-generaal gewerkt, maar nu werk ik al best een tijdje voor de raad. Het is wel een verschil voor wie je werkt. Wij zeggen wel eens: je hebt een andere baan in hetzelfde pand en met dezelfde collega's. De aard van het werk is vergelijkbaar – je leest en schrijft ongelofelijk veel en werkt met dezelfde cassatietechniek – maar bij het parket ben je vrijer. Je hebt meer vrijheid om iets te zeggen over de rechtspraak zonder dat het in het cassatieverzoek direct van belang is. En dat doe je op jouw manier.”

Inspirerend

“Bij de raad ben je als wetenschappelijk medewerker veel meer gebonden aan vaste modellen en formuleringen in eerdere jurisprudentie. Elk woord wordt gewikt en gewogen. Het komt aan op nuance en finesse en dan moet je soms lastige taal gebruiken, maar dat is zeker niet ons streven. Allerlei ouderwetse woorden gebruiken we niet meer. Door dientengevolge gaat een streep. In het begin dacht ik dat ik het werk voor de advocaten-generaal leuker vond, maar daar ben ik op teruggekomen. Bij de raad leer je heel goed om de vinger op de zere plek te leggen. Daarnaast is het leuk en inspirerend om met de raadsheren aan een eindproduct te werken en te zien hoe een arrest tot stand komt. Als een zaak van jou in de grote raadkamer wordt behandeld, dan mag je er ook bij zijn. De raadsheren vertellen daar één voor één wat ze van een zaak vinden, en dat wordt ook aan jou gevraagd. Natuurlijk denk je dan weleens: ik zou het anders hebben gedaan, maar het is zeker niet zo dat de raadsheren je werk niet serieus nemen.”

Selectie

“Naast de eigen cassatiezaken die ik bij het wetenschappelijk bureau doe, krijg ik wekelijks gemiddeld zo’n acht à tien zaken voor de artikel 80a-selectie. Ik zit met vier andere ervaren collega’s in het 80a team. Wij beoordelen of zaken in aanmerking komen voor afdoening met 80a, waarbij de Hoge Raad het cassatieberoep niet ontvankelijk verklaart. Het komt soms voor dat je denkt: wat het gerechtshof heeft gedaan kan echt wel door de beugel, maar omdat het een niet zo vaak voorkomend geval in de rechtspraak is, is het wellicht aardig om de zaak te selecteren voor een conclusie. Als ik een zaak wel heb geselecteerd voor afdoening met 80a, kijkt de advocaat-generaal ernaar. Hij kan dat cassatieverzoek eruit halen voor het ‘gewone’ circuit en de raadsheren kunnen dat daarna ook nog doen. Het gebeurt dus dat zij er een zaak uithalen die ik juist had geselecteerd voor 80a. Dat hoeft niet per se te betekenen dat ik iets over het hoofd heb gezien, al kan dat natuurlijk wel. Een advocaat-generaal of de raadsheren kunnen er iets speciaals in zien dat ik er niet in zag.”

Passie

“Ik werk nu zo’n vier jaar bij de Hoge Raad. Ik heb voor mijn master stage gelopen bij het wetenschappelijk bureau en heb daarna gesolliciteerd. Voordat ik eraan begon, had ik gemengde gevoelens over mijn stage. Je gaat veel leren en in die zin zal de Hoge Raad heel inspirerend zijn, maar gezellig gaat het niet worden. Vast heel hiërarchisch, stoffig – een saaie bedoening. Niets van dat alles! Bij het wetenschappelijk bureau werken jonge mensen met passie voor het strafrecht. En we zitten allemaal zo’n beetje in dezelfde levensfase. Het contact met de advocaten-generaal en raadsheren verloopt ook totaal anders dan ik van tevoren had verwacht. De sfeer is leuk, de omgangsvormen zijn heel informeel. Een kritische houding wordt gewaardeerd en van je verwacht. Ik zou uiteindelijk graag rechter worden, maar nu nog niet. Ik heb om te beginnen te weinig werkervaring buiten de Rechtspraak, maar ik vind zelf ook dat ik er te jong voor ben. Ik heb te weinig levens- en werkervaring om nu al een goede rechter te kunnen zijn. Het is een baan voor later in mijn carrière.”

Paul Frielink, advocaat-generaal

“Ik voel mij een vrije vogel”

“De vraag die ik mij als advocaat-generaal moet stellen, is: heeft de rechter zijn werk goed gedaan? Heeft hij de door hem vastgestelde feiten van de zaak in het juiste juridisch kader geplaatst en beoordeeld? Die analyse giet ik in een juridisch advies voor de Hoge Raad; wij noemen dat een conclusie. Ik schrijf zo’n conclusie in naam van de procureur-generaal, maar ik hoef hem mijn conclusie niet voor akkoord voor te leggen. Als de toonzetting van een conclusie hem niet zou bevallen, dan zou hij mij daarover denk ik wel aanspreken. Dat heb ik nog niet meegemaakt, maar wat niet is kan nog komen. Ik werk hier pas 2 jaar.”

Gewonemensentaal

“Denk nou niet dat ik de conclusies in mijn eentje schrijf. Dat doe ik samen met de wetenschappelijk medewerkers van het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad. Zij schrijven aan de hand van de cassatieschriften die door een advocaat zijn ingediend conceptconclusies. We bespreken zo’n concept, ik stel vragen, geef commentaar en pas het concept nu eens minimaal, dan weer fors aan. Vervolgens reageert de wetenschappelijk medewerker weer op mijn aanpassingen. In de communicatie over het concept, zeker als je het ingrijpend hebt gewijzigd, moet je wel de juiste toon aanslaan. De toon maakt de muziek. Dat geldt ook voor de conclusies. De één schrijft formeler dan de ander. Ik streef in mijn conclusies naar zoveel mogelijk gewoon Nederlands. Natuurlijk ontcom ik niet aan juridische termen, maar voor de rest ben ik een groot voorstander van gewonemensentaal.”

Ogen

“Uiteindelijk beslis ik: dit moet het worden. Ik vraag de wetenschappelijk medewerker dan nog één keer om de tekst secuur na te lopen op type- en taalfouten en andere onnauwkeurigheden. Dat doe ik daarna zelf ook nog eens. Dan maak ik de conclusie definitief, plaats ik een digitale handtekening en gaat de conclusie in PDF-versie de deur uit. Bij mij gaat niet één conclusie de deur uit die niet is gezien door vier ogen. Het is nog niet voorgekomen dat ik op weg naar huis

dacht: dat ben ik vergeten, stom! Het zal ongetwijfeld een keer gaan gebeuren. Het is en blijft mensenwerk. En er is zó veel jurisprudentie, er zijn zó veel uitspraken er is zó veel literatuur. Je kunt zomaar een arrest van de Hoge Raad zijn vergeten of – nog erger – hebben gemist. Voordeel is dat we in een team werken. Wat een weelde. Ik verwacht van de wetenschappelijk medewerkers dat ze mij tegengas geven. Jaknikkers lijken makkelijk, maar houden je niet scherp.”

Handrem

“De conclusie wordt uiterlijk tegelijk met het arrest van de Hoge Raad gepubliceerd. In veel gevallen, bijvoorbeeld als ik concludeer tot vernietiging van de beslissing van de feitenrechter, dan publiceren we de conclusie voordat de Hoge Raad arrest wijst. Als advocaat-generaal kun je anders over een zaak denken dan de strafkamer van de Hoge Raad. Er staat mij op dit moment één geval voor ogen waarbij ik dacht: hoe kan de Hoge Raad dat nou doen? Ik hield het erop dat ik niet duidelijk genoeg had geconcludeerd. Iets minder de handrem erop en met een minder omfloerste toon had de Hoge Raad de conclusie wellicht wel gevolgd. Je stapt na zo’n arrest niet op een strafraadsheer af, dat is *not done*. Overigens lig ik er niet wakker van als de Hoge Raad een zaak anders beoordeelt dan ik.”

Solistisch

“Er is weliswaar een team Frielink, maar als advocaat-generaal leid je toch een tamelijk solistisch bestaan. De conclusie is jÓuw visie. Dat ligt voor de raadsheren in de strafkamer anders. Het is geen beslissing van een raadsheer, maar van de Hoge Raad. De ene samenstelling kan niet zomaar iets anders zeggen dan de andere. De strafkamer van de Hoge Raad spreekt met één mond en zal niet snel afwijken van een eerder ingezette koers. Dat zou ook niet goed zijn voor de rechtszekerheid. Advocaten-generaal hebben meer vrijheid. Je kunt speldenprikken uitdelen, je kunt de Hoge Raad uitnodigen tot het geven van meer duidelijkheid of tot een koerswijziging. In vergelijkbare zaken kan ik iets anders concluderen dan een collega. Deze onafhankelijkheid, die ook tot uitdrukking komt in het feit dat elke advocaat-generaal bij de Hoge Raad voor het leven is benoemd, geeft veel vrijheid. Tot op zekere hoogte voel ik mij daardoor een vrije vogel.”

Catelijne Caminada, raadsheer

“Kan ik zijn beslissing begrijpen?”

“Je bent als raadsheer in de strafkamer geen eenling; je maakt deel uit van de strafkamer. Wij zijn verantwoordelijk voor de bewaking van de rechtseenheid, voor rechtsvorming en natuurlijk voor een eerlijke uitkomst in strafzaken. Dat doen we aan de hand van uitspraken in individuele strafzaken, maar uiteindelijk richten we onze blik op iets groters. Rechters kijken als het goed is in toekomstige zaken naar de richting die wij hebben aangegeven. Ik ben begonnen als politierechter in Almelo, dus ik weet heel goed dat rechters hun onafhankelijkheid koesteren. De feitenrechter kan maatwerk leveren en in sommige gevallen kan hij denken: Den Haag is héél ver weg. Dat kan best tot een eerlijke of een gedurfde uitspraak leiden, maar bezien vanuit de taak van de Hoge Raad is het belangrijk dat gelijke gevallen zo gelijk mogelijk worden behandeld.”

Feiten

“Ik zal een rechter nooit zomaar aanspreken op een beslissing die hij heeft genomen. Wij vinden alleen iets als een zaak aan ons wordt voorgelegd, en dat is voor verdachten nog zo eenvoudig niet. Je hebt in strafzaken verplicht een advocaat nodig in cassatie en je kunt ook niet in algemene zin aan de Hoge Raad vragen: kijk nog eens naar mijn zaak. Je kunt niet klagen: ik heb het niet gedaan of ik vind de straf te hoog. Je kunt bij ons alleen maar klagen dat de rechter die jou heeft veroordeeld, en een straf heeft opgelegd, dat niet goed heeft gedaan. Dat betekent dat ik als raadsheer niet op dezelfde manier naar de feiten kijk als de rechtbank of het hof. In cassatie kijken we naar de uitleg en de toepassing van het recht en de manier waarop de vorige rechter de uitspraak heeft gemotiveerd.”

Niet-ontvankelijk

“Om de enorme stroom aan zaken efficiënt te verdelen in zaken die de aandacht van de Hoge Raad verdienen en zaken waarbij dat niet zo is, heeft de wetgever de wetsartikelen 80a en 81 Wet rechterlijke organisatie in het leven geroepen. Cassatieberoepen kunnen op grond van die artikelen snel na binnenkomst niet-ontvankelijk worden verklaard (80a) of worden verworpen (81). Het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad selecteert de zaken die mogelijk voor 80a-afdoening in aanmerking komen, maar uiteindelijk kijken ten minste drie raadsheren naar dat advies en de zaak. Het gebeurt regelmatig dat wij een zaak toch niet geschikt vinden om verkort af te doen met toepassing van 80a. Dan vragen we eerst een conclusie aan het parket. Het parket kan ook zelfstandig beslissen dat de zaak een conclusie verdient. Daarna bestaat nog steeds de mogelijkheid om de zaak kort af te doen, maar in veel gevallen volgt er dan een uitgebreid gemotiveerd arrest.”

Rolraadsheer

“Bij de Hoge Raad worden procedures schriftelijk gevoerd, zittingen zijn er bijna niet. We bespreken de zaken als raadsheren grondig met elkaar en doen meestal schriftelijk uitspraak. Dat was voor mij één van de redenen om mij een jaar geleden kandidaat te stellen voor het rolraadsheerschap. De rolraadsheer zorgt ervoor dat op de dag van uitspraak de zaken procedureel goed lopen. Ik beslis bijvoorbeeld over verzoeken van advocaten. Natuurlijk gaat veel digitaal via ons portaal en tachtig procent is standaard, maar je krijgt ook ingewikkelde vragen over de procedure of spoedkwesities. En op verzoek doen we mondeling uitspraak. Ik vind dat een aantrekkelijke kant van het werk.”

Stukjes

“We proberen in zo normaal mogelijk Nederlands uitspraken te doen, maar dat is niet zo gemakkelijk in cassatiezaken. De vragen die wij krijgen voorgelegd zijn vaak nogal technisch. Het punt is: met simpele formuleringen loop je het gevaar dat de tekst op verschillende manieren wordt uitgelegd. Wij schrijven een arrest niet alleen voor de zaak die speelt, maar ook voor de rechtseenheid en de rechtsvorming. We zijn bang dat onze boodschap niet goed overkomt als we onze juridische taal loslaten. Je zou ook het tegenovergestelde kunnen beweren hoor. We hebben de laatste tijd geëxperimenteerd met het schrijven van voorafgaande stukjes boven een arrest. In een paar regels schrijven we dan in gewonemensentaal waar het om gaat. Ik denk dat we dat in de toekomst meer gaan doen.”

Aroena Jagernath, adviseur Kenniscentrum

“Ik vlooi alles door”

“Ik houd mij bezig met het anonimiseren en het publiceren van arresten en conclusies van de strafsector. Daarnaast neem ik deel aan verschillende pilots om het anonimiseren efficiënter te maken. Ik ben ooit begonnen als dossierbehandelaar bij de strafgriffie van de Hoge Raad en werk nu drie jaar als adviseur documentatie op het kenniscentrum. Het kenniscentrum is de uitgebreide versie van wat vroeger de bibliotheek was. Documentatie bestaat uit drie sectoren: straf, civiel en fiscaal. Op dinsdag worden de conclusies van de advocaten-generaal en de uitspraken van de Hoge Raad met ons gedeeld in Mijn Werkomgeving. Die conclusies en uitspraken moeten worden gepubliceerd. Wij zorgen ervoor dat ze geanonimiseerd worden gepubliceerd op rechtspraak.nl.”

Mensenwerk

“Parket en raad beslissen welke zaken ze wel en welke ze niet online willen plaatsen. Alle gegevens (zoals namen en plaatsen) die kunnen leiden naar een persoon moeten worden weggehaald. Dat doet de computer niet, dat doe ikzelf. Ik loop regel voor regel door de teksten. Ik vlooi alles door. Alle namen die ertoe doen – van verdachten, medeverdachten, slachtoffers, benadeelden en andere partijen – haal ik met een digitaal kleurtje uit een conclusie of een uitspraak. Als ik een tekst heb doorgelooit, lees ik hem nog een keer door, want je ziet zomaar iets over het hoofd. Er is geen tweede controle. Als ik zeker weet dat het in orde is, zet ik de conclusie of uitspraak op rechtspraak.nl, en dan is zo’n tekst voor iedereen beschikbaar. Accuratesse is een must! Je doet je uiterste best, maar het is en blijft mensenwerk. Heeft iemand bijvoorbeeld twee achternamen en zie je een deel ervan over het hoofd. Dan krijg je al snel een telefoontje. Maar dat gebeurt bijna nooit hoor.”

Suf

“Algemeen bekende namen haal ik niet uit een conclusie of een vonnis. De naam van een groot bedrijf bijvoorbeeld. De naam van de cassatieadvocaat streep ik ook niet door. Toen de Hoge Raad twee jaar geleden de uitspraak van het gerechtshof in Den Haag in de ‘minder minder’-

zaak in stand liet, hebben we de naam van Geert Wilders ook niet weggehaald. Het is een beetje suf om dat wel te doen als iedereen van die zaak weet en op de uitspraak van de Hoge Raad zit te wachten. Het gebeurt vaak genoeg dat we ons afvragen of een naam of een woord wel of niet uit een tekst gehaald moet worden. Daar hebben we een leidraad voor, maar je blijft je vragen houden. Moet die plaatsnaam eruit of niet? Wellicht als je direct ziet dat de verdachte daar woont, maar als hij er nou niet woont? En als hij er heeft gewoond? Wat doe je met een straatnaam als de verdachte er niet woont?"

Stressbestendig

"Je hebt zaken van acht pagina's, maar ook van honderd. Die laatste zijn heel bewerkelijk. Daarmee ben ik wel een dag bezig. Je moet niet worden gestoord. Wij zijn zo goed op elkaar ingesteld, we weten heel goed wanneer we elkaar met rust moeten laten. Je moet voor dit werk ook wel stressbestendig zijn. Als je de conclusies en de arresten bij elkaar optelt, verwerken we met z'n tweeën gemiddeld dertig tot veertig zaken in de week. De mediagevoelige arresten krijgen voorrang; zij moeten om kwart voor één geanonimiseerd op rechtspraak.nl worden gezet. Geen minuut later en geen minuut eerder. Hetzelfde geldt voor de mediagevoelige conclusies van de advocaten-generaal."

Sfeer

"Ik kijk niet alleen puur naar een conclusie of een arrest, maar ook naar informatie over de partijen in de zaak. Ik kan het allemaal zien in mijn digitale werkomgeving. Dat geeft mij een overzicht van de hele zaak. Het gebeurt weleens dat ik op die manier in een conclusie of een arrest op een foutje stuit. Een letter verkeerd, een verkeerde naam of een onjuiste uitspraakdatum. Dat bespreek ik dan met de medewerker van het wetenschappelijk bureau. Daar zijn ze alleen maar blij mee. De Hoge Raad is heel laagdrempelig. Het klinkt een beetje klef, maar de sfeer is zo goed en de mensen zijn zo open. Het is gewoon leuk om bij de Hoge Raad te werken."

Thea Tjeerdema, woordvoerder

"Ik zet liefst geen wetsartikelen in een nieuwsbericht"

"Ik ben nu ruim vijf jaar de woordvoerder van de Hoge Raad. Dat betekent dat ik de contacten onderhoud met journalisten over de zaken die bij ons in behandeling zijn. Die woordvoering en voorlichting doe ik voor de gehele cassatieprocedure. Dan gaat het om procedurele aspecten en om de voorlichting rond de inhoud van de conclusie van het parket en de uiteindelijke

uitspraak van de Hoge Raad. Ik doe dat voor alle rechtsgebieden waar de Hoge Raad over gaat. Het verschil met persvoorlichting bij een rechtbank of hof, of bij het OM, waar ik ook persvoorlichter ben geweest, is de inhoud van de voorlichting en het aantal zittingen. Daar worden de feiten behandeld, verdachten gehoord, zijn er getuigen en hebben slachtoffers spreekrecht. De Hoge Raad is cassatierechter en kijkt op een andere manier naar zaken. Bij ons zijn ook bijna geen zittingen; het is veelal een puur schriftelijke procedure. De uitspraken zijn uiteraard wel openbaar.”

Werkwijze

“Als een journalist mij belt en informeert hoe het ervoor staat in een bepaalde zaak, dan grijp ik die vraag zo nodig aan om iets meer te vertellen over de taak en rol van de Hoge Raad. Onze werkwijze is ook in de journalistiek onbekender dan de procedure bij een rechtbank of gerechtshof. Journalisten komen regelmatig bij een rechtbank of een gerechtshof om een zitting bij te wonen, en dan weet je hoe het werkt, maar die zittingen heb je zoals gezegd bij de Hoge Raad niet.”

Vinkje

“Toen ik bij de Hoge Raad begon, wilde ik graag zicht hebben op de zaken die voor mij als woordvoerder van belang zijn. We hebben een registratiesysteem ontwikkeld voor de zaken die maatschappelijk of juridisch van belang zijn of regionaal/lokaal aandacht hebben. Die zaken krijgen een vinkje. Ik kan een lijst oproepen met alle zaken met zo'n vinkje. Als een journalist contact opneemt over een zaak, dan kan ik snel de stand van zaken zien. Ons persbeleid is erop gericht dat in beginsel niets naar buiten gaat waarvan partijen nog niet op de hoogte kunnen zijn. Ik informeer daarom voorafgaand aan de beantwoording van vragen altijd bij de gerechtssecretaris of dat het geval is. Ik mag niet voor de muziek uitlopen.”

Leesbaar

“Ik vind het een groot voordeel dat ik naast communicatie ook rechten heb gestudeerd en dat ik altijd heb gewerkt op het snijvlak van communicatie en voorlichting en het recht. Daardoor heb ik kennis van de procedures en begrijp ik snel wat in een conclusie of uitspraak staat. Als een conclusie of uitspraak in een zaak met een vinkje gepubliceerd gaat worden, dan krijg ik de tekst van tevoren en maak ik daarvan vast een voorzet voor een nieuwsbericht. Nadat ik het conceptbericht bij een arrest heb gemaakt, kijken de persraadsheer en de voorzitter van de zetel ernaar. Bij een conceptbericht over een conclusie zijn dat de advocaat-generaal die de zaak behandelt en de procureur-generaal, en natuurlijk de pers-advocaat-generaal. Ik zet liefst geen wetsartikelen in een nieuwsbericht, maar ik heb geen lijst met woorden die ik hoe dan ook vermijd. Ik probeer een nieuwsbericht zo leesbaar, juridisch correct én kort op te schrijven. Begrijpelijkheid zit overigens niet alleen in het kiezen van andere woorden, maar ook in de opbouw en zins- en tekststructuur. En je moet een goede eerste alinea hebben, waarin het nieuws staat waardoor de media snel een eerste bericht kunnen maken.”

Sociale media

"Ik heb het medialandschap enorm zien veranderen. De burger gaat ook steeds meer zelf op zoek naar informatie en is niet langer afhankelijk van de nieuwsmedia. Wij noemen onze berichten daarom ook geen persberichten, maar nieuwsberichten. We gebruiken sociale media om mensen te attenderen op de nieuwsberichten die we op onze website publiceren. Onze volgers en connecties zijn enorm divers: journalisten, mensen uit de juridische praktijk en de wetenschap, mensen of instanties die werken op de 'Haagse postzegel', studenten en burgers. Die diversiteit geldt ook voor de media waar ik in mijn werk mee te maken heb. Dat varieert van internationaal tot nationaal en regionaal/lokaal. En van nieuwsmedia tot onderzoeksjournalistiek en van vakpers tot entertainmentrubriek."

De Hoge Raad

De Hoge Raad spreekt recht in drie rechtsgebieden: civiel recht, strafrecht en belastingrecht. Dit hoofdstuk gaat over zaken die in deze rechtsgebieden zijn behandeld, met aandacht voor de kant van het parket en voor de uitspraak van de Hoge Raad. Vervolgens komen in dit hoofdstuk de uitleg en toepassing van het recht van de Europese Unie aan de orde, het werkterrein van de vierde kamer van de Hoge Raad en de samenstelling van de Hoge Raad in 2022.

Civiel recht

De civiele kamer van de Hoge Raad heeft in 2022 ruim 400 uitspraken gedaan. Behalve zeer uiteenlopende algemeen vermogensrechtelijke zaken, zijn opnieuw veel zaken voorgelegd op het gebied van personen- en familierecht, jeugdrecht, huwelijksvermogens- en erfrecht (ongeveer 80). Daarnaast passeerden wederom de nodige zaken op het gebied van het arbeidsrecht (ongeveer 50) en over verplichte geestelijke gezondheidszorg (ongeveer 40) de revue. Veel van deze zaken draaiden om rechtsbescherming, maar in een aantal gevallen stonden rechtsontwikkeling en rechtseenheid centraal.

Tabel totaaloverzicht sector civiel

Sector civiel	Realisatie 2021	Planning 2022	Realisatie 2022
instroom	401	440	376
uitstroom totaal	402	440	427
uitstroom uitspraken	372	--	403
uitstroom overig	30	--	24
conclusies	412	450	382

eindwerkvoorraad	459	461	410
gem. doorlooptijd totaal	402	--	422

In het personen- en familierecht besliste de Hoge Raad met het oog op de rechtseenheid op een vordering tot cassatie in het belang der wet. De vordering ging over de vraag of bij het aangaan van het huwelijk rechtsgeldig kan worden overeengekomen dat bij het einde van een huwelijk (echtscheiding) wordt afgezien van partneralimentatie ([ECLI:NL:HR:2022:1724](#)).

Bij de beantwoording van prejudiciële vragen over respectievelijk genderneutrale registratie en draagmoederschap stelde de raad zich terughoudend op, omdat deze thema's onderwerp zijn van een lopend wetgevingsproces en zich daarom nu niet lenen voor rechtsvorming door de rechter ([ECLI:NL:HR:2022:336](#) en [ECLI:NL:HR:2022:685](#)). Bij deze cassatie in het belang der wet en de prejudiciële vragen valt als overkoepelend thema te benoemen de vraag hoe maatschappelijke ontwikkelingen en - opvattingen kunnen worden ingepast in ons wettelijke stelsel. Soms kan de Hoge Raad daarover duidelijkheid verschaffen zonder op de stoel van de wetgever te gaan zitten, en soms past terughoudendheid.

Op het gebied van het arbeidsrecht zijn rechtsvormende uitspraken gedaan over o.a. het verschijnsel van slapende dienstverbanden ([ECLI:NL:HR:2022:1575](#) en [1576](#)), de aanzegplicht bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd ([ECLI:NL:HR:2022:1374](#)) en het opzegverbod bij ziekte ([ECLI:NL:HR:2022:276](#)). Het gaat hierbij om vragen van uitleg over de per 1 juli 2015 ingevoerde Wet werk en zekerheid (en in mindere mate over de per 1 januari 2020 ingevoerde Wet arbeidsmarkt in balans), waarbij met name het ontslagrecht ingrijpend is gewijzigd. Sindsdien heeft de civiele kamer vele vragen van uitleg beantwoord, al dan niet prejudicieel. Meer algemeen kan worden geconstateerd dat in de eerste jaren na grotere stelselwijzigingen veelvuldig een beroep wordt gedaan op de Hoge Raad om duidelijkheid en rechtseenheid te scheppen.

Dat is ook zichtbaar bij de inmiddels drie jaar oude Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg en de Wet zorg en dwang, die per 1 januari 2020 de Wet Bopz (Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen) vervangen. Ook in 2022 gaven deze wetten veelvuldig aanleiding tot vragen van uitleg. Vaak komt het aan op een evenwichtsoefening waarbij de grondrechten van de betrokkenen, de bedoeling van de wetgever en de noden van de praktijk met elkaar moeten worden verenigd. Dat is niet altijd even gemakkelijk; vergelijk ook het op 21 oktober 2022 aan de minister aangeboden evaluatierapport over deze wetten. In één geval ging het om een medisch-ethische kwestie waarover de meningen al vele jaren verdeeld zijn: verplichte anticonceptie ([ECLI:NL:HR:2022:1850](#)).

In 2022 werden 'slechts' zes prejudiciële vragen gesteld (tegen 20 in 2021). Gelet op het vooralsnog grillige verloop in aantallen prejudiciële vragen per jaar, is het de vraag of hier van een trend kan worden gesproken. Een trend lijkt wel de toename van de aantallen complexe zaken op grensgebieden tussen enerzijds het civiele recht en anderzijds het bestuursrecht, en ook op het grensgebied met strafrecht. Een zaak waarvan in 2022 bleek dat deze rechtsvormende indruk heeft gemaakt is de uitspraak over verkoop van onroerende zaken door overheden ([ECLI:NL:HR:2021:1778](#), Didam). Behulpzaam in het kader van deze trend is dat in

2022 drie staatsraden van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State is benoemd tot raadsheer in buitengewone dienst in de Hoge Raad. Op het grensgebied van belastingrecht valt te wijzen op de rechtspraak over verschoningsrecht en op [ECLI:NL:HR:2022:1579](#) over aansprakelijkheid wegens medewerking aan belastingontduiking. Op het gebied van het strafrecht is sprake van een toenemend aantal zaken over schadevergoeding voor de benadeelde partij. Daarover is in 2022 met het oog op de rechtseenheid en de rechtsontwikkeling een gezamenlijke conclusie genomen door advocaten-generaal uit de sectie straf en de sectie civiel ([ECLI:NL:PHR:2022:166](#)) en worden vaker gemengde zetels uit verschillende kamers samengesteld om erover te beslissen (bijvoorbeeld [ECLI:HR:2022:958](#) inzake 'shockschade').

Hoewel het aantal zaken in 2022 licht is afgenomen (naar 95% ten opzichte van 2021) en ook de werkvoorraad van de civiele kamer in aantal iets is afgenomen, is de doorlooptijd van zaken toegenomen. Dat kan worden verklaard door de steeds toenemende complexiteit en bewerkelijkheid van zaken. Dit geldt niet alleen voor de hiervoor genoemde zaken op de grensgebieden, maar ook voor de vaak bewerkelijke zaken over financiële dienstverlening (beleggingsverzekeringen, renteswaps en dergelijke), bestuurdersaansprakelijkheid en pensioenrecht. In 2022 passeerde daarnaast een aantal complexe zaken over de Zorgverzekeringswet de revue. Steeds moet de Hoge Raad oog hebben voor de zaakoverstijgende aspecten van dergelijke zaken en proberen zo goed mogelijk in te schatten wat de maatschappelijke effecten zullen zijn van zijn beslissingen. Dat vergt tijd en aandacht.

Strafrecht

De strafkamer van de Hoge Raad heeft in 2022 ruim 3.000 uitspraken gedaan. In 2019 van die gevallen werd het beroep in cassatie niet ontvankelijk verklaard. De meest voorkomende gronden daarvoor zijn dat geen bezwaren tegen de bestreden uitspraak worden aangevoerd (1279) of dat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden (734). Met ingang van 1 oktober 2022 is het voor rechtbanken en gerechtshoven mogelijk om ook in strafzaken prejudiciële vragen te stellen aan de Hoge Raad. Op de valreep van 2022 zijn de eerste vragen ontvangen.

Tabel totaaloverzicht sector straf

Sector straf	Realisatie 2021	Planning 2022	Realisatie 2022
instroom	3.346	3.300	3.174
waarvan met middelen	1.722	1.815	1.716

uitstroom totaal	3.649	3.300	3.007
uitstroom uitspraken	3.417	3.150	2.849
uitstroom overig	232	150	158
conclusies	954	950	809
eindwerkvoorraad	2.015	2.015	2.183
gem. doorlooptijd totaal	248	--	223

Prejudiciële vragen en digitale opsporing

Met ingang van 1 oktober 2022 is het voor rechtbanken en gerechtshoven mogelijk om ook in strafzaken prejudiciële vragen te stellen aan de Hoge Raad. Op de valreep van 2022 zijn de eerste vragen ontvangen. Deze betreffen informatie over gebruikers van onder meer de berichtendienst Encrochat die onderwerp werden van een internationaal onderzoek naar georganiseerde misdaad. Eerder dit jaar besliste de Hoge Raad over de overdracht van versleutelde gesprekken (de z.g. Ennetcom-data, [ECLI:NL:HR:2022:900](#)) door de Canadese autoriteiten. Een andere vorm van digitale opsporing stond centraal in de prejudiciële vragen die de Hoge Raad zelf stelde aan het Hof van Justitie naar aanleiding van een vordering tot cassatie in het belang der wet van advocaat-generaal Keulen ([ECLI:NL:HR:2022:475](#)). Het gaat daarbij onder meer om de toepassingsvoorwaarden waaronder de officier van justitie van een communicatiedienst kan vorderen om verkeers- en locatiegegevens van een gebruiker te verstrekken, als in het concrete geval het verlenen van toegang tot die gegevens slechts een geringe inmenging veroorzaakt in het recht op privéleven van de gebruiker.

Procesafspraken

Naar aanleiding van een vordering tot cassatie in het belang der wet van de procureur-generaal wees de Hoge Raad een arrest over 'procesafspraken' in strafzaken ([ECLI:NL:HR:2022:1252](#)). Daarbij gaat het om afspraken tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging over het verloop van de strafprocedure en/of de wijze waarop de strafzaak wordt afgedaan. Een procesafpraak kan bijvoorbeeld inhouden dat de verdediging afziet van verzoeken tot het oproepen en horen van getuigen of het voeren van bepaalde verweren en het Openbaar Ministerie de omvang van de beschuldiging tegen de verdachte op enigerlei wijze afbakent, waarbij tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging overeenstemming bestaat over wat een passende uitkomst van de strafzaak zou zijn. Volgens de Hoge Raad kunnen

procesafspraken worden toegestaan, ook al ontbreekt een algemene wettelijke regeling. In het arrest formuleert de Hoge Raad aandachtspunten om gemaakte proces-afspraken te beoor-delen.

Schakelbewijs en onware verklaringen van verdachten

Bijzondere bewijsconstructies waren aan de orde bij enkele zaken over levensdelicten. Bij de berechting van de doodslag op drie vrouwen in 2003, 2004 en 2017 had het gerechtshof gebruik gemaakt van het zogenoemde. schakelbewijs. Daarbij wordt voor het bewijs gebruik gemaakt van de omstandigheid dat de verdachte bij één of meer andere vergelijkbare strafbare feiten betrokken was. De Hoge Raad aanvaardde in dit geval dat het hof in zijn oordeel had betrokken dat een patroon zichtbaar was waardoor het bewijs van de afzonderlijke feiten het bewijs van feiten gezamenlijk versterkte ([ECLI:NL:HR:2022:1902](#)). Naar aanleiding van een doodslag op Saba heeft de Hoge Raad meer algemene beschouwingen gegeven over het betrekken van een onaannemelijke of onwaar gebleken verklaring van de verdachte bij het oordeel over de bewezenverklaring ([ECLI:NL:HR:2022:1864](#)). De Hoge Raad onderscheidt gevallen waarin de rechter het afleggen van een onwaar gebleken verklaring een omstandigheid acht die van belang is voor de betekenis die aan andere gebruikte bewijsmiddelen kan worden toegekend en gevallen waarin de rechter een onwaar gebleken verklaring van de verdachte als zelfstandig bewijsmiddel tégen de verdachte gebruikt. Die laatste bewijsconstructie (de 'kennelijk leugenachtige verklaring') is van bijzondere aard en alleen toegelaten als voldaan is aan in het arrest genoemde voorwaarden, met name dat die leugenachtigheid moet blijken uit andere bewijsmiddelen. Een voorbeeld is [ECLI:NL:HR:2022:1190](#). Van die bijzondere bewijsconstructie was echter geen sprake in een zaak waarin een vrouw is veroordeeld wegens het medeplegen van doodslag op haar man, waarbij het hof slechts betekenis toekende aan de onwaarheden die zij naar voren had gebracht bij zijn oordeel dat de feitenlezing van de verdachte niet geloofwaardig was ([ECLI:NL:HR:2022:1250](#)).

Shockschade

In diezelfde zaak kwam de toekenning van zogenoemde shockschade aan de orde, waarover eerder al een gemengde kamer van leden uit de strafkamer en uit de civiele kamer de rechtspraak op dit punt heeft gepreciseerd ([ECLI:NL:HR:2022:958](#); zie ook de gezamenlijke conclusie van de advocaten-generaal Spronken en Lindenberg van het civiele en het strafparket in een eerdere zaak, [ECLI:NL:PHR:2022:166](#)). Vergoeding van shockschade kan worden toegekend in gevallen waarin het onrechtmatig handelen jegens een primair slachtoffer een hevige emotionele schok heeft veroorzaakt bij het secundaire slachtoffer. Bijvoorbeeld door de confrontatie met het stoffelijk overschot van het slachtoffer. Vergoed wordt de schade die volgt uit geestelijk letsel dat gelet op aard, duur en/of gevolgen ernstig is, en in voldoende mate objectiveerbaar is op grond van een rapportage van een ter zake bevoegde en bekwame deskundige, waarbij gedacht kan worden aan een psychiater, huisarts of psycholoog. Als sprake is van geestelijk letsel (dat hoeft geen in de psychiatrie erkend ziektebeeld te zijn) komt zowel de materiële als de immateriële schade die daarvan het gevolg is voor vergoeding in aanmerking. Naast de aanspraak op de vergoeding van shockschade kan het secundaire slachtoffer, als deze tevens een naaste is van het primaire slachtoffer, aanspraak maken op een vaste vergoeding op grond van de artikelen 6:107 lid 1, aanhef en onder b, en 6:108 lid 1 in verbinding met artikel 6:108 lid 3 van het Burgerlijk Wetboek ('affectieschade').

Bijzondere voorwaarden bij een voorwaardelijke veroordeling

Met enige regelmaat wordt in cassatie geklaagd over de toepassing van artikel 14c lid 2 aanhef

en onder 14^e van het Wetboek van Strafrecht. Dit artikel biedt de rechter de mogelijkheid om in geval van een voorwaardelijke veroordeling bepaalde gedragsvoorwaarden te stellen. Het kan daarbij gaan om voorwaarden die strekken tot het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde en om voorwaarden die gedrag van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezenverklarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is, bijvoorbeeld jegens slachtoffers van het bewezenverklarde feit ([ECLI:NL:HR:2022:807](#)). Zo'n voorwaarde moet voldoende precies het daarin vervatte gedragsvoorschrift formuleren. Zij mag echter niet in feite neerkomen op het moeten meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen ([ECLI:NL:HR:2022:1196](#)). Ook zal bij het opleggen van zo'n voorwaarde moeten zijn gewaarborgd dat het toezicht niet leidt tot een meer dan beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde. Daarbij kan bijvoorbeeld na veroordelingen wegens het bezit van kinderporno een rol spelen met welke frequentie en hoe de computer en of telefoon van de veroordeelde mogen worden gecontroleerd en welke (politie)functionarissen daarbij betrokken mogen zijn ([ECLI:NL:HR:2022:1763](#)).

Verkorte afdoening en zaken die ertoe doen

De strafkamer van de Hoge Raad heeft in 2022 ruim 3.000 uitspraken gedaan. In 2019 van die gevallen werd het beroep in cassatie niet ontvankelijk verklaard. De meest voorkomende gronden daarvoor zijn dat geen bezwaren tegen de bestreden uitspraak worden aangevoerd (1279) of dat de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden (734). Naar aanleiding van de zienswijze van het VN-Mensenrechtencomité van 26 juli 2022 in de zaak Jaddoe tegen Nederland heeft de Hoge Raad uiteengezet dat de inhoudelijke beoordeling door de strafkamer ook bij toepassing van de verkorte afdoeningen volgens artikel 80a of 81 van de Wet op de Rechterlijke Organisatie hetzelfde is als wanneer de motivering niet 'verkort' plaatsvindt ([ECLI:NL:HR:2023:40](#)). Volgens een dit jaar verschenen WODC-rapport blijkt dat die mogelijkheid om evident kansloze zaken kort af te doen de Hoge Raad in staat stelt richting te geven aan de rechtsontwikkeling in zaken die ertoe doen. Het kan daarbij gaan om zaken waarin grote maatschappelijke thema's aan de orde komen in de context van ronduit ingewikkelde juridische vraagstukken. Een voorbeeld daarvan is een zaak over witwassen van gelden die frauduleus waren verkregen via de Kinderopvangtoeslag ([ECLI:NL:HR:2022:1822](#)). Een bijzondere zaak, met zowel internationale als materieelrechtelijke aspecten is de vervolging van een op grond van een Europees aanhoudingsbevel in Duitsland aangehouden en naar Nederland overgeleverde natuurgenezeres. Zij is veroordeeld wegens doodslag op een slachtoffer dat zij ibogaïne had toegediend. De Hoge Raad volgde het oordeel dat sprake was van de bewuste aanvaarding van de aanmerkelijke kans dat het gevolg overlijden zou zijn, omdat het reële risico op complicaties ook was gebleken bij twee concrete incidenten waarbij de vrouw was betrokken, waarna zij haar werkwijze niet had aangepast ([ECLI:NL:HR:2022:982](#)).

Belastingrecht

In 2022 werden bij de belastingkamer van de Hoge Raad 970 zaken aanhangig gemaakt. De uitstroom was 1.135 zaken, waarvan 363 intrekkingen en afdoeningen door de griffier (32%) en 161 niet-ontvankelijkverklaringen (14%). De werkvoorraad zakte daardoor naar een kleine 800 zaken, wat overeenkomt met circa driekwart jaar productie van de belastingkamer. De gemiddelde doorlooptijd daalde naar 274 dagen. In belastingzaken is een conclusie door het Parket facultatief. In 2022 werd in 113 zaken geconcludeerd door een van de vier advocaten-generaal van de belastingsector. Daarnaast concludeerden leden van het fiscale Parket op

verzoek van de voorzitter van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) respectievelijk van de president van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) over bij die colleges aan de orde gestelde rechtsvragen.

Tabel totaaloverzicht sector belasting

Sector fiscaal	Realisatie 2021	Planning 2022	Realisatie 2022
instroom	1220	900	970
uitstroom totaal	1089	900	1135
uitstroom uitspraken	835	825	772
uitstroom overig	254	75	363
conclusies	103	140	113
eindwerkvoorraad	948	650	783
gem. doorlooptijd totaal	291	--	274

Ook in 2022 zag de belastingsector een toenemende juridische complexiteit en toenemende invloed van Europees en internationaal recht. Geschillen over de inkomstenbelasting (20,5% van het totaal) en over belastingen van lagere overheden (waaronder met name OZB/WOZ-zaken) (38%) vormden in aantal de grootste werkstromen. In die twee stromen deden zich ook de meeste intrekkingen, afdoeningen door de griffier en niet-ontvankelijkverklaringen voor. Vennootschapsbelastingzaken maakten 7% van het totaal uit, omzetbelasting- en douanezaken samen 14%. Ook in 2022 bleef de instroom van BPM-zaken (11,3%) en (binnen de stroom van heffingen van lagere overheden) van OZB/WOZ-zaken (11,7%) hoog.

In drie gevallen nam de belastingkamer in 2022 beslissingen over prejudiciële rechtsvragen die door feitenrechters (rechtbanken en gerechtshoven) aan haar werden voorgelegd. Het ging om vragen over (i) de berekening van te vergoeden rente op teruggaaf van in strijd met EU-recht geheven belasting ([ECLI:NL:HR:2022:89](#)), (ii) de samenloop van omzetbelasting en

overdrachtsbelasting bij verbouwing van een gebouw zodanig dat de vraag rijst of het om ‘in wezen nieuwbouw’ gaat ([ECLI:NL:HR:2022:1577](#)) en (iii) de heffing van vennootschapsbelasting bij afkoop van renteswaps die samenhangen met variabel rentende leningen ([ECLI:NL:HR:2022:312](#))

Naast een vordering tot cassatie in het belang der wet over verkeerd beëdigde raadsheren in het gerechtshof 's Hertogenbosch ([ECLI:NL:HR:2022:1438](#)), is in 2022 in één belastingzaak een vordering tot cassatie in het belang der wet ingesteld ([ECLI:NL:HR:2022:1787](#)). Het ging om de vraag of er wel een wettelijke basis is voor de aan ondernemers opgelegde verplichting om voor € 20 à € 25 per jaar bij een commerciële partij een eHerkenning-programma te kopen om (verplicht digitaal) aangifte loonbelasting te kunnen doen. De rechtbank achtte die wettelijke basis niet aanwezig. De belastingkamer oordeelde echter met de advocaat-generaal dat die verplichting op basis van de Algemene wet inzake rijksbelastingen aan ondernemers kan worden opgelegd en dat de beperkte kosten ervan het evenredigheidsbeginsel niet schenden. Zij overwoog dat er geen rechtsregel bestaat die zegt dat wettelijke administratieve verplichtingen kosteloos moeten kunnen worden nagekomen.

In 2022 deed de belastingkamer diverse richtinggevende uitspraken over de mate van rechtsbescherming van belastingplichtigen en inhoudingsplichtigen. In de zaak [ECLI:NL:HR:2022:767](#) heeft zij enerzijds de wettelijke plicht om de vragen in een aangiftebiljet te beantwoorden ruim uitgelegd, maar anderzijds de sanctie van omkering van de bewijslast bij niet- of onjuiste beantwoording beperkt uitgelegd door die sanctie te beperken tot de geschilpunten waarvoor het antwoord van belang kan zijn. Het verzuim om bijvoorbeeld de vraag naar betrokkenheid bij een *trust* te beantwoorden, kan dus niet leiden tot omkering van de bewijslast in een geschil over de omvang van de omzet van een ZZP-er.

Zowel de rechtsbescherming als de rechtseenheid waren aan de orde in de zaak [ECLI:NL:HR:2022:526](#). De belastingkamer bewerkstelligde eenheid in het bestuursrecht door net als de andere hoogste bestuursrechters (de ABRvS, de CRvB en het College van Beroep voor het bedrijfsleven) voor het bewijs van een beboetbaar feit te eisen dat de daarvoor vereiste feiten en omstandigheden ‘buiten redelijke twijfel komen vast te staan’. Zij stelde die maatstaf gelijk aan de in belastingwetgeving voorkomende term ‘doen blijken’. Dat betekent dat het bestuursorgaan dat een bestuurlijke boete heeft opgelegd (de inspecteur van rijksbelastingen, de heffingsambtenaar van een gemeente, etc.), de feiten en omstandigheden die hij aan die boete ten grondslag legt, overtuigend moet aantonen. ‘Aannemelijk maken’ is onvoldoende.

Rechtsbescherming en rechtseenheid waren ook aan de orde in de zaak [ECLI:NL:HR:2022:1673](#) over een kwestie die de praktijk al geruime tijd bezig hield, nl. de berekening van belastingrente over perioden waarin geen belastingschuld bestaat omdat het belastingbedrag al op de rekening van de fiscus staat. Dat kan zich voordoen in gevallen waarin een aantal opvolgende voorlopige aanslagen over hetzelfde jaar zijn opgelegd die in hoogte variëren. Bij tussentijdse teruggave wordt geen belastingrente vergoed om ‘sparen bij de fiscus’ te voorkomen, maar bij latere bijheffing wordt wel belastingrente berekend over de gehele periode. Hoewel de wettekst tot die uitkomst leidt, oordeelde belastingkamer in navolging van de advocaat-generaal dat de wetsgeschiedenis en de wens van de wetgever om aan te sluiten bij de verzuimrenteregelingen in de Algemene wet bestuursrecht en in het Burgerlijk Wetboek ertoe nopen aan te nemen dat het niet de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest om rente te berekenen over een periode waarin geen hoofdsom verschuldigd is.

Ook in 2022 beriepen belastingplichtigen zich vaak op het discriminatieverbod als grondrecht in geval van verschillende fiscale behandeling van gevallen die zij als gelijk zien, veelal vergeefs omdat de wetgever een ruime marge heeft bij de beoordeling of gevallen vergelijkbaar zijn en

zo ja, of er een goede reden is om ze toch verschillend te behandelen. Zo oordeelde de belastingkamer in de zaak [ECLI:NL:HR:2022:273](#) dat de wetgever betrekkelijk geringe meewerkbeloningen, betaald door de ene echtgenoot aan de andere, van aftrek kon uitsluiten omdat de wetgever in redelijkheid kon menen dat bij echtgenoten meer controle- en uitvoeringsproblemen ontstaan dan bij andere personen, onder meer doordat moeilijk is vast te stellen of de werkzaamheden waarvoor de beloning wordt betaald meer omvatten dan de tussen echtgenoten gebruikelijke wederzijdse hulp en bijstand. In de zaak [ECLI:NL:HR:2022:752](#) daarentegen leidde het beroep op het discriminatieverbod van artikel 1 Grondwet inderdaad tot het oordeel dat het uitsluiten van BPM- en OZB/WOZ-zaken van een hogere proceskostenvergoeding ongerechtvaardigd discrimineerde omdat er geen objectieve en redelijke rechtvaardiging voor was gegeven.

Recht van de Europese Unie

Bij de uitleg en toepassing van het recht van de Europese Unie beoordeelt de Hoge Raad of het Unierecht in een zaak zonder meer kan worden toegepast, dan wel met toepassing van artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie eerst een prejudiciële vraag over dat recht wordt gesteld aan het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg.

De Hoge Raad heeft in 2022 in twee zaken prejudiciële vragen gesteld aan het Hof van Justitie:

- HR 5 april 2022, [ECLI:NL:HR:2022:475](#); zie ook: HR 5 april 2022, [ECLI:NL:HR:2022:477](#);
- HR 2 september 2022, [ECLI:NL:HR:2022:1121](#).

In 2022 hadden drie uitspraken van het Hof van Justitie (van de 22 uitspraken in zaken afkomstig uit Nederland) betrekking op zaken waarin de Hoge Raad in eerdere jaren prejudiciële vragen had gesteld:

- HvJEU 28 april 2022, C-237/20, [ECLI:EU:C:2022:321](#) (*Federatie Nederlandse Vakbeweging/Heiploeg Seafood International BV en Heitrans International BV*); de zaak is nog aanhangig bij de Hoge Raad;
- HvJEU 2 juni 2022, C-112/21, [ECLI:EU:C:2022:428](#) (*X BV/Classic Coach Company vofa.*); de zaak is nog aanhangig bij de Hoge Raad;
- HvJEU 7 juli 2002, C-194/21, [ECLI:EU:C:2022:535](#) (*Staatssecretaris van Financiën/X*); eindspraak: HR 16 september 2022, [ECLI:NL:HR:2022:1116](#).

De vierde kamer

Naast de civiele kamer, strafkamer en belastingkamer kent de Hoge Raad een vierde kamer.

De vierde kamer behandelt klachten tegen rechterlijke ambtenaren en zaken over schorsing en ontslag van rechterlijke ambtenaren die voor het leven zijn benoemd. Alleen de procureur-generaal bij de Hoge Raad kan zulke zaken bij de Hoge Raad aanhangig maken. Verder behandelt de vierde kamer verzoeken tot wraking van een rechter van de Hoge Raad. De vierde kamer bestaat uit de president van de Hoge Raad, drie vicepresidenten vanuit de civiele kamer, de strafkamer en de belastingkamer, en een aantal raadsheren uit die kamers.

In 2022 heeft de vierde kamer in vijf zaken uitspraak gedaan. Eén zaak betrof het ontslag van een rechter, vier zaken betroffen verzoeken tot wraking van leden van de Hoge Raad.

Ontslagzaak

Rechters worden voor het leven benoemd (artikel 117, lid 1, Grondwet). Dit is een waarborg voor de onafhankelijkheid van de rechtspraak. Aan een rechter kan op eigen verzoek ontslag worden verleend. In bepaalde gevallen kan de Hoge Raad op vordering van de procureur-generaal bij de Hoge Raad het ontslag verlenen. De Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren bevat hiervoor regels. Op 23 september 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1310](#)) verleende de vierde kamer van de Hoge Raad een rechter ontslag op grond van (volledige) arbeidsongeschiktheid wegens ziekte, op vordering van de procureur-generaal.

Wrakingszaken

Als waarborg voor de rechterlijke onpartijdigheid in een zaak kent het recht de mogelijkheid om een verzoek in te dienen tot wraking van de rechter. Wrakingsverzoeken die zijn gericht tegen een lid van de Hoge Raad, worden behandeld door de vierde kamer van de Hoge Raad. Als een wrakingsverzoek wordt toegewezen, wordt de gewraakte rechter vervangen door een andere rechter. Als een wrakingsverzoek wordt afgewezen, dan zet de gewraakte rechter zelf de behandeling van de zaak voort. Het wrakingsrecht is wettelijk geregeld in het procesrecht van alle drie de rechtsgebieden waarop de Hoge Raad zaken behandelt.

In zaken waarin procesvertegenwoordiging door een advocaat verplicht is, dient het wrakingsverzoek afkomstig te zijn van de advocaat. In andere zaken kan een partij of belanghebbende zelf het verzoek doen.

Op 23 december 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1939](#)) verklaarde de Hoge Raad een verzoek tot wraking van een lid van de strafkamer door een verzoeker zelf niet-ontvankelijk. In cassatie geldt in strafzaken dat een verdachte dient te zijn vertegenwoordigd door een advocaat, en de wet maakt voor het doen van een wrakingsverzoek geen uitzondering op deze verplichte procesvertegenwoordiging.

Een wrakingsverzoek kan slechts betrekking hebben op de rechters die de zaak behandelen. Op 1 april 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:492](#)) verklaarde de Hoge Raad een verzoek tot wraking van de rolraadsheer, die alleen de uitspraak doet en de zaak niet inhoudelijk behandelt, niet-ontvankelijk.

Bij de beoordeling van een wrakingsverzoek is uitgangspunt dat een rechter uit hoofde van zijn of haar aanstelling moet worden vermoed onpartijdig te zijn, tenzij zich uitzonderlijke omstandigheden voordoen die zwaarwegende aanwijzingen opleveren voor het oordeel dat hij of zij jegens degene die om wraking verzoekt een vooringenomenheid koestert, of dat bij de verzoeker de vrees daarvoor objectief gerechtvaardigd is.^[1]

Het wrakingsverzoek dat leidde tot de uitspraak van 1 april 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:492](#)) had niet alleen betrekking op de rolraadsheer, maar ook op de leden van de belastingkamer die de zaak behandelden. De Hoge Raad wees het verzoek tot wraking van die leden af, omdat de motivering van het wrakingsverzoek geen omstandigheden vermeldde die een zwaarwegende aanwijzing opleveren voor vooringenomenheid, of een objectief gerechtvaardigde vrees daarvoor. Het wrakingsverzoek vermeldde onder meer dat de gewraakte leden van de belastingkamer uitsluitend zijn afgegaan op de naam van de belanghebbende, maar noemde geen omstandigheden waaruit dit kon blijken.

Het [Protocol deelname aan behandeling en beraadslaging van de Hoge Raad der Nederlanden](#)

geeft aanvullende regels voor de behandeling van een verzoek om wraking van één van de leden van de Hoge Raad. Op grond van onder meer dit protocol kan de vierde kamer ook zonder een zitting te houden beslissen een verzoek om wraking niet in behandeling te nemen, bijvoorbeeld als het verzoek niet is gemotiveerd. Dit was het geval in de uitspraak van 11 februari 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:213](#)), waarin het wrakingsverzoek slechts verwees naar het feit dat de beslissende rechters in een eerdere procedure bij de Hoge Raad in voor verzoeker ongunstige zin hadden beslist. Hiermee legde verzoeker niet uit waarom de rechterlijke onpartijdigheid in de desbetreffende zaak schade zou kunnen lijden. Het verzoek voldeed niet aan de motiveringseis.

Bij herhaalde wrakingen of een andere vorm van misbruik van de bevoegdheid tot wraking, kan de Hoge Raad bepalen dat een volgend wrakingsverzoek niet in behandeling wordt genomen. Hiervan moet in de beslissing melding worden gemaakt. Dit was het geval in de uitspraak 9 december 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1847](#)), waarin de verzoekster in één belastingzaak tweemaal een wrakingsverzoek had ingediend.

[1] HR 25 september 2018, [ECLI:NL:HR:2018:1770](#), rechtsoverweging 4.2.1.

Klachten en overige correspondentie

De interne klachtenregeling van de Hoge Raad geeft een ieder het recht om bij de president van de Hoge Raad een klacht in te dienen over de wijze waarop de Hoge Raad, een lid van de Hoge Raad of de griffier van de Hoge Raad zich in een bepaalde aangelegenheid tegenover hem heeft gedragen. Niet kan worden geklaagd over gedragingen waartegen een procedure bij een rechterlijke instantie openstaat of heeft opengestaan. Klachten kunnen ook niet een rechterlijke beslissing betreffen noch de wijze van totstandkoming daarvan, met inbegrip van de in dat kader genomen beslissingen van procedurele aard. Klachten die zijn gericht tegen gedragingen van waarnemend griffiers worden de griffier van de Hoge Raad toegerekend in die gevallen waarin het gaat om de uitoefening van bevoegdheden die de wet aan de griffier toekent. Ook deze klachten worden onder deze klachtenregeling behandeld.

Op grond van de klachtenregeling wordt jaarlijks een overzicht gepubliceerd van de geregistreerde en door de president behandelde en afgehandelde klachten.

Verslagperiode

In 2022 heeft de president op grond van de klachtenregeling één klacht behandeld.

De klacht was gericht tegen een vicepresident van de Hoge Raad. De klager schreef het als schofferend te hebben ervaren dat zijn zaak was afgedaan met toepassing van artikel 81 lid 1 van de Wet op de rechterlijke organisatie. Deze klacht had betrekking op de motivering van het arrest en daarmee op de rechterlijke beslissing zelf. Volgens de klachtenregeling kan daarover niet worden geklaagd. De klacht was dan ook kennelijk ongegrond.

Overige correspondentie

De Hoge Raad en de president van de Hoge Raad hebben ook in 2022 over uiteenlopende onderwerpen brieven en e-mails ontvangen. Sommigen wenden zich bijvoorbeeld tot de Hoge Raad of de president met een klacht omdat zij ontevreden zijn over een arrest van de Hoge Raad of over uitspraken van andere rechterlijke colleges. Ook worden klachten ontvangen over een beslissing of een reactie van de procureur-generaal bij de Hoge Raad in het kader van één

van zijn bijzondere taken. Deze brieven en e-mails vallen niet binnen het bereik van de klachtenregeling en worden in de regel door de griffier van de Hoge Raad in die zin beantwoord. Anderen brengen meer algemeen maatschappelijke onderwerpen en hun onvrede daarover of problemen en kwesties in hun persoonlijke situatie onder de aandacht van de Hoge Raad en/of de president. De griffier van de Hoge Raad handelt ook deze correspondentie af. In de meeste gevallen kan de Hoge Raad en/of de president niets voor de betrokkene betekenen. Waar mogelijk wordt verwezen naar andere instanties of juridische hulpverleners.

Samenstelling Hoge Raad 31-12-2022

President	Mevrouw mr. G. de Groot (C)[1]
Vicepresidenten	Mr. R.J. Koopman (B) Mr. J. de Hullu (S) Mr. V. van den Brink (S) Mr. M.V. Polak (C) Mevrouw mr. M.E. van Hilten (B) Mr. M.J. Kroeze (C)
Raadsheren	Mevrouw mr. E.N. Punt (B) Mr. M.W.C. Feteris (B) Mr. M.A. Fierstra (B) Mr. Y. Buruma (S) Mr. J. Wortel (B) Mevrouw mr. T.H. Tanja-van den Broek (C) Mevrouw mr. E.S.G.N.A.I. van de Griend (S) Mevrouw mr. A.L.J. van Strien-van Strien (S) Mevrouw mr. E.F. Faase (B) Mr. M.J. Borgers (S) Mr. C.E. Du Perron (C) Mr. J.C.A.M. Claassens (S) Mevrouw mr. M.T. Boerlage (B) Mevrouw mr. C.H. Sieburgh (C) Mevrouw mr. A.E.M. Röttgering (S) Mr. P.A.G.M. Cools (B) Mevrouw mr. H.M. Wattendorff (C) Mr. F.J.P. Lock (C) Mr. M. Kuijer (S) Mevrouw mr. C. Caminada (S) Mevrouw mr. A.E.B. ter Heide (C) Mr. J.A.R. van Eijdsden (B) Mr. S.J. Schaafsma (C) Mr. F.R. Salomons (C)

	Mr. T. Kooijmans (S) Mr. G.C. Makkink (C) Mevrouw mr. K. Teuben (C) Mr. A.E.H. van der Voort Maarschalk (B)
Raadsheren in buitengewone dienst	Mr. J.E.M. Polak Mevrouw mr. H.G. Sevenster Mr. C.J. Borman
Griffier	Mr. J. Storm

Mutaties in de Hoge Raad der Nederlanden in 2022

Benoemd tot vicepresident	Mr. M.J. Kroeze	Per 1 januari 2022
Benoemd tot raadsheer	Mevrouw mr. K. Teuben Mr. A.E.H. van der Voort Maarschalk Mevrouw mr. C.N. Dalebout	Per 1 april 2022 Per 1 juni 2022 Per 1 januari 2023
Benoemd tot raadsheer in buitengewone dienst	Mr. J.E.M. Polak Mevrouw mr. H.G. Sevenster Mr. C.J. Borman	Per 11 mei 2022 Per 11 mei 2022 Per 11 mei 2022
Ontslag verleend aan	Mr. C.A. Streefkerk Mevrouw mr. A.F.M.Q. Beukers-van Dooren Mevrouw mr. E.S.G.N.A.I. van de Griend	Per 1 januari 2022 Per 1 juni 2022 Per 1 januari 2023

[1] C = civiel; S = straf; B = belasting. Betrokkene maakt deel uit van de kamer op dit deelgebied.

Contacten met de wetgever

Advies over wetsvoorstellen

De president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad kunnen op verzoek van de minister van Justitie en Veiligheid advies geven over conceptwetsvoorstellen. In de regel wordt geadviseerd over voorgenomen wetgeving die de organisatie van en de afstemming binnen de rechtspraak betreft en over aanpassingen van het procesrecht. Politieke aspecten en keuzes blijven buiten de advisering.

Bij de keuzes in de advisering wordt in aanmerking genomen dat de president en de procureur-generaal niet vooruit kunnen lopen op een toekomstige procedure bij de Hoge Raad over de uitleg en toepassing van bepalingen die zijn voorgesteld en mogelijk tot wet worden verheven. Ook wordt de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de drie staatsmachten voor de menselijke vrijheid en waardigheid, de beginselen van de democratische rechtsstaat en de waarden van de Europese Unie meegewogen.

De uitgebrachte adviezen worden gepubliceerd op de website van de Hoge Raad. In 2022 hebben de president en procureur-generaal drie inhoudelijke adviezen (in 2021: twee) uitgebracht over voorgenomen wetgeving. Het betreft:

- Advies bij het wetsvoorstel Fiscale verzamelwet 2023
- Reactie op verzoek om zienswijze constitutionele toetsing
- Advies conceptwetsvoorstel tot wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie

Dialogoog

Als instituut vervult de Hoge Raad een autonome rol in de goede verhoudingen tussen vertegenwoordigers van de drie staatsmachten. Hierin vervullen de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad een verbindende boegbeeldfunctie die zich vooral uit in contacten en gesprekken. Goede verhoudingen dragen bij aan wederzijds respect en begrip voor elkaars verantwoordelijkheid in het staatsbestel en de samenleving. Een rechtstreekse dialoog tussen vertegenwoordigers van de staatsmachten maakt het mogelijk met elkaar van gedachten te wisselen over de gedeelde onderliggende verantwoordelijkheid voor de functie van het recht in de handhaving van de menselijke vrijheid en waardigheid, de beginselen van de democratische rechtsstaat en de waarden van de Europese Unie.

In zo'n dialoog gaat het niet over lopende of toekomstige zaken, maar over onderwerpen die het begrip van en inzicht in elkaars werk bevorderen: wat heeft de een voor informatie nodig over de aard van het werk van de ander om het eigen werk optimaal te kunnen doen? Een voorbeeld van de contacten in 2022 biedt het werkbezoek op 1 november 2022 van leden van de Hoge Raad en het parket bij de Hoge Raad aan de Eerste Kamer. In de tijdelijke plenaire zaal van de Eerste Kamer vond een levendige discussie plaats over diverse algemene aspecten van wetgeving en rechtspraak. Een ander voorbeeld is de instelling door de regering van de Staatscommissie Rechtsstaat in november 2022. Het instellingsbesluit van de regering is

voorbereid mede met behulp van inbreng vanuit de drie staatsmachten in een zogenoemd tripartite overleg, waaraan de president van de Hoge Raad heeft deelgenomen. De inhoud van het jaarverslag van de Hoge Raad wordt in de loop van het jaar geregeld gebruikt als een handvat in de dialoog met vertegenwoordigers van de wetgevende macht.

Signalen aan de wetgever

Sinds 2017 geeft de Hoge Raad in het jaarverslag een overzicht van uitspraken die een signaal aan de wetgever bevatten. In 2022 betreft dit tien uitspraken. Dat waren er ook tien in 2021, acht in 2020, vier in 2019, tien in 2018 en veertien in 2017.

In het overzicht met signalen worden arresten met een signaal aan de wetgever kort aangeduid aan de hand van vier deelonderwerpen: constitutionele toetsing, uitleg en toepassing van wetgeving, de rechtsvormende taak en de rechtsbeschermende taak.

Aan de selectie van de gesignaleerde uitspraken ligt geen systematische benadering ten grondslag. Het overzicht wordt verstrekt tegen de achtergrond van de taken van de Hoge Raad om de rechtseenheid en rechtsvorming te bevorderen en rechtsbescherming te bieden. De wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht hebben wettelijk elk eigen verantwoordelijkheden bij de inzet van wetgeving. Zij delen onder meer het maatschappelijke belang bij effectieve wetgeving die rechtszekerheid biedt aan rechtzoekenden en de samenleving. Bij het dienen van dit belang verkeren zij ook in een wisselwerking met elkaar. Een doeltreffende wisselwerking tussen de drie machten zal onder meer de kwaliteit van het recht bevorderen, evenals de snelheid waarmee knelpunten in de wet kunnen worden herkend en opgelost.

In die wisselwerking ziet de Hoge Raad aanleiding om signalen op te nemen bij knelpunten die hij in zaken voorbij ziet komen bij de toepassing van wetgeving. Door het geven van signalen kan ook worden bevorderd dat voor de rechtspleging en de samenleving inzichtelijk is welke juridisch-technische knelpunten de Hoge Raad tegenkomt bij de behandeling van zaken. Signalen zijn bedoeld als een hulpmiddel naast het wekelijks beschikbaar komen van de uitspraken van de Hoge Raad op rechtspraak.nl. Het is aan de wetgever of die op een signaal van de Hoge Raad wil reageren, bijvoorbeeld met een wetgevingstraject of met een dialoog tussen medewetgevers.

De signalen aan de wetgever in de jaarverslagen van de Hoge Raad zijn variabel van aard. Het kan bijvoorbeeld gaan om het wijzen op juridisch-technische knelpunten, maar ook om het aankaarten van een rechtstekort. Bij juridisch-technische aandachtspunten gaat het bijvoorbeeld om leemtes in de wet, regels die in strijd zijn met voorschriften van hogere orde, onduidelijke regelingen of regelingen die niet goed op elkaar zijn afgestemd. Het aankaarten van een rechtstekort komt voort uit de taak van de Hoge Raad om rechtsbescherming te bieden en de rechtsontwikkeling te bevorderen.

Signalen van de Hoge Raad aan de wetgever hebben geen betrekking op keuzes die niet aan de rechter zijn, zoals politieke keuzes. Soms kan de Hoge Raad binnen de bandbreedte van zijn taken een oplossing voor een gesignaleerd knelpunt bieden in de uitspraak in een zaak. Soms blijkt uit een uitspraak dat dit op grond van het toepasselijke recht juist niet mogelijk of wenselijk is. Signalen van de Hoge Raad aan de wetgever zijn beperkt tot kwesties die de Hoge Raad bij de behandeling van zaken tegenkomt.

Arresten

Constitutionele toetsing

In hun reactie op het verzoek van de minister voor Rechtsbescherming om een zienswijze over constitutionele toetsing hebben de president van de Hoge Raad en de procureur-generaal bij de Hoge Raad onder meer vermeld dat de rechter naar huidig recht al kan oordelen over de grondwettigheid van andere algemene wettelijke voorschriften dan wetten in formele zin. Dit is bijvoorbeeld te zien in een uitspraak van de belastingkamer van de Hoge Raad van 27 mei 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:752](#)). In die uitspraak is geoordeeld dat de bijzondere regel van punt 1 van onderdeel B1 van de Bijlage bij het Besluit proceskosten bestuursrecht in strijd is met het discriminatieverbod van artikel 1 van de Grondwet en buiten toepassing moet blijven. Met die bijzondere regel had de besluitgever een aanvankelijk niet in het Besluit proceskosten bestuursrecht opgenomen onderscheid aangebracht tussen enerzijds procedures inzake waarderingsbeschikkingen op grond van de Wet waardering onroerende zaken (hoofdstukken III en IV Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ)) en de heffing van belasting voor personenauto's en motorrijwielen (Hoofdstuk III Wet op de belasting van personenauto's en motorrijwielen 1992 (Wet bpm)) en anderzijds de overige procedures. Het onderscheid hield in dat voor die overige procedures de waarde per punt met ingang van 1 juli 2021 was verhoogd en voor de procedures inzake de Wet WOZ en de Wet bpm niet. In de toelichting was met betrekking tot het onderscheid gewezen op de vrees van gemeenten dat een hogere proceskostenvergoeding leidt tot een nog groter beroep op de bestuursrechter door no-cure-no-pay-bureaus, met name in zaken op het gebied van de Wet WOZ, en op de klacht, met name van gemeenten, dat de proceskostenvergoeding voor deze bureaus in dit type zaken een te eenvoudig verdienmodel oplevert. Die toelichting bevatte naar het oordeel van de Hoge Raad geen aanwijzingen aan de hand waarvan het realiteitsgehalte van die klachten en vrees kan worden beoordeeld, voor zover het om de kosten in beroep en in hoger beroep gaat. Na ook de overige in de toelichting gegeven redenen voor het onderscheid te hebben beschouwd, kwam de Hoge Raad tot de conclusie dat de besluitgever niet in redelijkheid mocht aannemen dat het gemaakte onderscheid betrekking heeft op ongelijke gevallen, en dat geen objectieve en redelijke rechtvaardiging bestaat voor het gemaakte verschil in behandeling.

Uitleg en toepassing van wetgeving

Bij de uitleg en toepassing van wetgeving in een uitspraak van de Hoge Raad komt soms aan de orde dat een bepaald knelpunt in wetgeving al wel door de wetgever is gesignaleerd, maar nog niet is opgelost. Een voorbeeld hiervan biedt een uitspraak van de civiele kamer van 21 januari 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:61](#)) waarin is gesignaleerd dat wanneer de verhuurder optreedt als warmteleverancier, sprake is van tegenstrijdige wettelijke regelingen (art. 7:237 lid 2 BW en de Warmtewet 2014). Geoordeeld is dat de in het BW gewaarborgde bescherming van de huurder in dat geval prevaleert. Daaruit volgt dat een verhuurder kapitaals- en onderhoudslasten van een warme-koudeopslag-installatie (WKO installatie) niet als servicekosten aan huurders in rekening kan brengen en dat er geen ruimte bestaat om de kosten te verdisconteren in de maximaal redelijke huurprijs. Hierbij heeft de Hoge Raad opgemerkt dat het tot het domein van de wetgever behoort om een oplossing te bieden. De wetgever heeft blijk gegeven van de opvatting dat de kapitaals- en onderhoudslasten als servicekosten aan de huurder in rekening gebracht behoren te kunnen worden. Met het oog daarop is op 13 juli 2018 een ontwerp-besluit tot wijziging van het Besluit servicekosten gepubliceerd voor internetconsultatie. Na afloop van die consultatie waren ten tijde van de uitspraak van de Hoge Raad echter (nog) geen nadere stappen gezet in het wetgevingsproces.

In een uitspraak van 23 december 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1936](#)) heeft de civiele kamer van de Hoge Raad beslist dat de rechtsverhouding tussen echtgenoten zich verzet tegen

overeenkomstige toepassing van een korte verjaringstermijn zoals geregeld in de artikel 3:307-3:310 BW op vergoedingsrechten tussen echtgenoten. Daaraan ligt ten grondslag dat volgens de wetgever van echtgenoten niet kan worden verwacht dat zij tijdens het huwelijk rechtsmaatregelen tegen elkaar treffen. De Hoge Raad signaleert dat dit uitgangspunt ook de vraag kan doen rijzen of overeenkomstige toepassing van artikel 3:306 BW wél op haar plaats is. Die vraag verliest aan belang indien na beëindiging van het huwelijk nog voldoende gelegenheid bestaat om alsnog rechtsmaatregelen te treffen. De wet voorziet in dit verband in een verlenging van de verjaringstermijn. Deze verlenging belooft echter slechts zes maanden (artikel 3:320 BW in verbinding met artikel 3:321 lid 1, aanhef en onder a, BW). Voor rechtsvorderingen uit periodieke verrekenbedingen heeft de wetgever deze termijn te kort bevonden en tot drie jaar verlengd (artikel 1:141 lid 6 BW), op de grond dat juist in de eerste periode na uiteengaan emoties de overhand hebben. Niet duidelijk is waarom de wetgever de termijn niet ook tot drie jaar heeft verlengd voor andere rechtsvorderingen tussen echtgenoten, zoals die uit vergoedingsrechten.

In een uitspraak van 27 september 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1319](#)) heeft de strafkamer van de Hoge Raad geoordeeld over de uitleg en toepassing van artikel 6:6:6 van het Wetboek van Strafvordering. In dit artikel staat: "De rechter die kennisneemt van het beroep kan, gehoord het openbaar ministerie, een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een straf of maatregel opheffen of schorsen." De uitspraak ging over de vraag of de raadkamer van een gerechtshof bevoegd is om te oordelen over een verzoek tot opheffing of schorsing van een bevel dadelijke uitvoerbaarheid. De Hoge Raad voegde de volgende opmerkingen toe. Artikel 6:6:6 Sv heeft geen betrekking op het geval waarin het gerechtshof in zijn uitspraak een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een straf of maatregel heeft gegeven en tegen de uitspraak beroep in cassatie is ingesteld, en bijvoorbeeld een regeling zoals die op grond van artikel 75 Sv voor de voorlopige hechtenis geldt, is niet getroffen. Het is aan de wetgever om hiervoor een voorziening te treffen als hij dat wenselijk vindt.

Rechtsvormende taak

Voor de beantwoording van de vraag of een persoon Nederlander is, kan het noodzakelijk zijn onderzoek te doen naar het verleden teneinde te kunnen beoordelen of die persoon het Nederlanderschap van rechtswege heeft verkregen. Bij wijze van prejudiciële vraag legde het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba aan de civiele kamer van de Hoge Raad voor of in het kader van de vaststelling van het Nederlanderschap een grens in de tijd geldt voor het doen van onderzoek door de autoriteiten. In de uitspraak van 25 februari 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:331](#)) heeft de Hoge Raad in antwoord op die vraag geoordeeld dat de toepasselijke wetgeving geen begrenzing in de tijd kent voor het betwisten door de autoriteiten van de nationaliteit en voor het doen van onderzoek naar de nationaliteitsgeschiedenis, en dat het de rechtsvormende taak van de Hoge Raad te buiten gaat om daaraan een termijn te stellen. Het is naar het oordeel van de Hoge Raad aan de wetgever om te beslissen of hieraan een termijn dient te worden gesteld, en zo ja, welke.

De procureur-generaal bij de Hoge Raad vroeg de Hoge Raad in een vordering tot cassatie in het belang van de wet naar de toelaatbaarheid van procesafspraken in strafzaken. In de uitspraak van 27 september 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1252](#)), die in dit jaarverslag ook in de rubriek Strafzaken aan de orde komt, heeft de Hoge Raad in inleidende opmerkingen onder meer het volgende opgemerkt.

Mede gelet op de verschillende verschijningsvormen waarin procesafspraken zich kunnen voordoen, zowel wat betreft de wijze van totstandkoming als ten aanzien van de inhoud ervan,

kan de Hoge Raad geen algemene regels geven over de toelaatbaarheid van procesafspraken in het algemeen of van afdoeningsvoorstellen in het bijzonder. Het eventueel voorzien in een dergelijke algemene regeling ligt op de weg van de wetgever, mede omdat het opstellen van zo'n regeling keuzes vergt die de rechtsvormende taak van de rechter te buiten gaan. De Hoge Raad kan slechts tot op zekere hoogte duidelijkheid verschaffen door het formuleren van aandachtspunten en door in concrete gevallen te beoordelen of de feitenrechter binnen het bestaande wettelijke en verdragsrechtelijke kader op een juiste wijze al dan niet acht heeft geslagen op een in een concrete strafzaak gemaakte procesafpraak.

In een uitspraak van 7 juni 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:825](#)) over het verrichten van onderzoekshandelingen met toestemming, zoals het doorzoeken van een auto, heeft de Hoge Raad opgemerkt dat het niet aan de rechter is om in aanvulling op de in de uitspraak genoemde uitgangspunten specifieke vormvereisten te ontwikkelen met betrekking tot het verrichten van strafvorderlijk onderzoek op grond van daartoe verleende toestemming, nu in de voorstellen voor de modernisering van het Wetboek van Strafvordering diverse voorschriften zijn opgenomen over het verrichten van strafvorderlijk onderzoek op grond van daartoe verleende toestemming.

Het vooruitzicht dat belastingplichtigen in bepaalde gevallen twee procedures over dezelfde kwestie zouden moeten voeren om rechtsherstel te krijgen, bracht de belastingkamer van de Hoge Raad in een uitspraak van 20 mei 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:718](#)) tot een aanwijzing waarmee de kwestie in één procedure wordt behandeld.

In de eerdere uitspraak van 24 december 2021 ([ECLI:NL:HR:2021:1963](#)) is het sinds 2017 geldende forfaitaire stelsel van box 3 op stelselniveau in strijd geacht met het recht op eigendom en het gelijkheidsbeginsel uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. De massaalbezwaarprocedure (artikel 25c e.v. Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR)) brengt mee dat alleen de belastingplichtigen van wie het bezwaar voor die procedure is aangewezen, de uitspraak op bezwaar aan de rechter kunnen voorleggen. Andere belastingplichtigen kunnen bij de rechter alleen het oordeel van de inspecteur bestrijden dat de heffing in box 3 voor hen geen individuele en buitensporige last oplevert. Voor (verdergaand) rechtsherstel als bedoeld in de uitspraak van 24 december 2021 hebben zij geen toegang tot de rechter. Wel kunnen zij, als de aanslag onherroepelijk is geworden, de inspecteur om ambtshalve vermindering verzoeken, en over de (gehele of gedeeltelijke) afwijzing van dat verzoek kunnen zij wel naar de rechter. In de uitspraak van 20 mei 2022 staat dat de rechter die uitspraak doet nadat op het massaal bezwaar is beslist, in die lopende procedure ook mag oordelen over het overeenkomstig de uitspraak van 24 december 2021 te bieden rechtsherstel. Hiermee hoeven belastingplichtigen over dezelfde kwestie niet twee procedures te voeren: een procedure die volgens de wettelijke bepalingen inzake massaal bezwaar beperkt moet blijven tot de vraag naar de individuele en buitensporige last, en een procedure over de afwijzing van het verzoek om ambtshalve vermindering.

Artikel 16a, lid 1, Wet bpm maakte vanaf 2012 een onderscheid tussen personenauto's al naar gelang zij voor of na de inwerkingtreding van een tariefverhoging in het Nederlandse kentekenregister zijn ingeschreven, in de vorm van een tegemoetkoming. De Hoge Raad oordeelde in een uitspraak van 3 juni 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:826](#)) dat dit onderscheid een discriminatie vormt die in strijd is met artikel 26 IVBPR, artikel 14 EVRM en artikel 1, lid 1, van het Twaalfde Protocol bij het EVRM.

In de uitspraak bespreekt de Hoge Raad de mogelijkheden om rechtsherstel te bieden. Daarbij gaat hij in op verschillende alternatieven voor de tegemoetkoming van artikel 16a, lid 1, Wet bpm en de terughoudendheid van de rechter die in de staatsrechtelijke verhoudingen is

geboden. De Hoge Raad ziet geen aanleiding rechtsherstel te bieden voor het in deze zaak geconstateerde rechtstekort, onder meer omdat de wetgever de geconstateerde discriminatie met ingang van 2022 heeft opgeheven, door het afschaffen van de tegemoetkoming van artikel 16a, lid 1, Wet bpm.

Rechtsbeschermende taak

De tekst van artikel 30fb AWR brengt mee dat belastingrente ook in rekening wordt gebracht over een periode waarin de Belastingdienst vanwege de betaling van een eerdere voorlopige aanslag al over het verschuldigde bedrag aan belasting heeft kunnen beschikken. In een uitspraak van 18 november 2022 ([ECLI:NL:HR:2022:1673](#)) acht de Hoge Raad dit onaanvaardbaar omdat het leidt tot een onverklaarbare afwijking van de regeling van verzuimrente in de Algemene wet bestuursrecht (Awb), waarbij de wetgever in de AWR heeft willen aansluiten. Die regeling in de Awb, die op haar beurt is gebaseerd op de regeling van de wettelijke rente in artikel 6:119 BW, houdt in dat rente strekt tot vergoeding van het nadeel dat ontstaat indien de hoofdsom niet tijdig wordt voldaan. Daarom mag geen belastingrente worden berekend over de periode waarin de verschuldigde belasting ter beschikking van de Belastingdienst heeft gestaan.

Inmiddels heeft de Fiscale Verzamelwet 2023 (Stb 2022, 530) tot invoering van artikel 30ia AWR geleid, waarin is bepaald dat de inspecteur de in rekening gebrachte belastingrente kan verminderen als die betrekking heeft op tijdvakken waarin de belasting reeds is voldaan of afgedragen.

Het parket bij de Hoge Raad

Procureur-generaal Edwin Bleichrodt

Een zelfstandig onderdeel binnen de Hoge Raad is het parket met aan het hoofd de procureur-generaal. Van het parket maken naast de procureur-generaal en de plaatsvervangend-procureur-generaal, advocaten-generaal (AG) deel uit. Het parket is onafhankelijk en maakt geen deel uit van het Openbaar Ministerie. Het parket is onderverdeeld in drie secties: civiel recht, strafrecht en belastingrecht. De belangrijkste taak van het parket is het geven van juridische adviezen in zaken, zogenoemde conclusies, aan de Hoge Raad. Die worden door de leden van het parket in onafhankelijkheid genomen. In totaal werden in 2022 1304 conclusies genomen: 382 in civiele zaken, 809 in strafzaken en 113 in belastingzaken.

Daarnaast heeft de procureur-generaal een aantal bijzondere taken. Zo kan hij cassatie in het belang der wet instellen om een uitspraak van de Hoge Raad te krijgen over een rechtsvraag zonder dat dit gevolgen heeft voor een (reeds afgesloten) zaak. Ook is de procureur-generaal de enige die bevoegd is tot de strafrechtelijke vervolging van bewindspersonen of Kamerleden, overigens pas na hiertoe opdracht te hebben gekregen van de regering of de Tweede Kamer. Als aangifte wordt gedaan tegen bewindspersonen of Kamerleden voert de procureur-generaal eerst een oriënterend onderzoek uit om te bezien of er aanknopingspunten zijn voor opsporing. Andere taken hebben betrekking op het toezicht op de gegevensverwerking door gerechten en het parket bij de Hoge Raad, het toezicht op het Openbaar Ministerie, de interne en externe klachtregeling en de herziening in strafzaken.

De bijzondere taken van de procureur-generaal komen in dit deel aan bod.

Cassatie in het belang der wet

Een van de bijzondere taken van de procureur-generaal is het vorderen van cassatie in het belang der wet. Dit is een instrument om een beslissing van de Hoge Raad te krijgen over een rechtsvraag die in het belang van rechtseenheid of rechtsontwikkeling moet worden

beantwoord en die niet of niet tijdig via een gewoon cassatieberoep aan de Hoge Raad kan worden voorgelegd.

Verzoeken

In 2022 zijn 38 verzoeken om cassatie in het belang der wet in te stellen binnengekomen bij de procureur-generaal. Dit zijn er zes minder dan het jaar hiervoor.

In de verslagperiode zijn 35 afwijzingsbrieven verzonden op verzoeken tot het instellen van cassatie in het belang der wet. Dit zijn er zeven meer dan een jaar eerder. De meest voorkomende reden voor het afwijzen van een verzoek was dat er geen sprake was van een rechtsvraag die met het oog op de rechtseenheid en rechtsontwikkeling opheldering behoefde, bijvoorbeeld omdat onvoldoende was gebleken van verdeeldheid in de rechtspraak over de beantwoording van de rechtsvraag.

In 2022 zijn twaalf vorderingen tot cassatie in het belang der wet ingediend (waarvan twee in samenhangende zaken). Dat zijn er vijf meer dan vorig jaar. Het betroffen drie fiscaalrechtelijke, vier strafrechtelijke en vijf civielrechtelijke zaken.

Beëdiging raadsheren

In een tweetal vorderingen werd aandacht gevraagd voor de beëdiging van een aantal raadsheren en raadsheren-plaatsvervanger in het gerechtshof 's-Hertogenbosch, waarbij gebruik was gemaakt van een formulier dat is bestemd voor een rijksambtenaar in plaats van het formulier dat is bedoeld voor beëdiging van een rechterlijk ambtenaar. De procureur-generaal besloot om vorderingen tot cassatie in het belang der wet in te dienen in een strafzaak en een belastingzaak om zo snel mogelijk duidelijkheid te krijgen over de mogelijke gevolgen voor zaken die door deze raadsheren waren behandeld. De Hoge Raad deed binnen zes weken uitspraak en oordeelde dat het gebruik van de onjuiste tekst bij de beëdigingen niet leidt tot vernietiging van de uitspraken in de zaken die deze raadsheren (mee) hebben behandeld en beslist.

(Zie voor de vorderingen [ECLI:NL:PHR:2022:819](#) en [820](#) en voor de uitspraken van de Hoge Raad [ECLI:NL:HR:2022:1438](#) en [1509](#).)

Procesafspraken

Een voor de strafrechtspraktijk belangrijke kwestie waarin dit jaar een vordering tot cassatie in het belang der wet is ingediend, betrof het maken van procesafspraken in strafzaken. Voor het maken van procesafspraken tussen het Openbaar Ministerie en de verdediging van de verdachte bestaat geen specifieke wettelijke regeling. Daarom was het onduidelijk of en, zo ja, onder welke voorwaarden het maken van procesafspraken toelaatbaar is. Om hierover op korte termijn duidelijkheid te krijgen diende de procureur-generaal een vordering tot cassatie in het belang der wet in. De Hoge Raad oordeelde dat het ontbreken van een specifieke wettelijke regeling nog niet betekent dat procesafspraken ontoelaatbaar zijn. De Hoge Raad formuleerde aandachtspunten die de strafrechter bij de beoordeling van procesafspraken in acht moet nemen, onder meer om te waarborgen dat het recht op een eerlijk proces niet wordt geschaad en niet tekort wordt gedaan aan de zelfstandige verantwoordelijkheid van de rechter voor de uitkomst van de strafzaak.

(Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:566](#) en voor de uitspraak van de Hoge Raad

[ECLI:NL:HR:2022:1252](#).)

E-herkenning

In de belastingpraktijk was discussie ontstaan over de verplichting om met eHerkenning aangifte voor loonheffingen te doen. In de vordering tot cassatie in het belang der wet die werd ingediend werden de vragen aan de orde gesteld of er een wettelijke grondslag is voor die verplichting en of het toelaatbaar is dat kosten moeten worden gemaakt om aan deze verplichting te voldoen. De Hoge Raad beantwoordt deze vragen bevestigend.

(Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:553](#) en voor de uitspraak van de Hoge Raad [ECLI:NL:HR:2022:1787](#).)

Informatieverstrekking aan derden

Een voor de rechtspraktijk belangrijke kwestie die speelt in het civiele recht betreft de vraag of gerechtelijke instanties in verband met de openbaarheid van rechtspraak (wettelijk) gehouden zijn om informatie over lopende civiele procedures te verstrekken aan derden. De vraag werd onder de aandacht gebracht van de Commissie cassatie in het belang der wet, die de procureur-generaal adviseerde om een vordering in te dienen. Volgens de advocaat-generaal die de vordering indiende moet de vraag bevestigend worden beantwoord. In haar vordering doet zij een aantal aanbevelingen.

(Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:533](#). De Hoge Raad heeft nog geen uitspraak gedaan.)

Uitsluiting van partneralimentatie

Een andere civiele zaak waarin een vordering is ingediend betreft de vraag of aanstaande echtgenoten het recht op partneralimentatie voorafgaand aan het huwelijk bij huwelijkse voorwaarden kunnen uitsluiten gelet op het bepaalde in art. 1:158 en 1:400 lid 2 BW. Over deze vraag bestond discussie in de literatuur. De advocaat-generaal die de vordering indiende beantwoordde de vraag bevestigend. De Hoge Raad beantwoordde de vraag – in lijn met eerdere rechtspraak van de Hoge Raad uit 1980 en 1996 – ontkennend en overwoog dat het invoeren van de mogelijkheid voorafgaand aan het huwelijk afstand te doen van het recht op partneralimentatie – indien wenselijk geacht – op de weg van de wetgever zou liggen.

(Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:457](#) en voor de uitspraak van de Hoge Raad [ECLI:NL:HR:2022:1724](#).)

De overige zaken waarin vorderingen zijn ingediend, betroffen:

Strafrecht

-De vraag of een machtiging als bedoeld in art. 2:3 Wet forensische zorg is aan te merken als een tot vrijheidsbeneming strekkende maatregel als bedoeld in art. 67a lid 3 Sv. (Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:302](#) en voor de uitspraak van de Hoge Raad [ECLI:NL:HR:2022:983](#).)

- De vraag of naast de zittingsrechter in hoger beroep ook de raadkamer van het hof bevoegd is te beslissen op een verzoek tot opheffing of schorsing van een in eerste aanleg gegeven bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een (voorwaardelijke) sanctie. (Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:635](#) en voor de uitspraak van de Hoge Raad [ECLI:NL:HR:2022:1319](#).)

Civiel recht

- De vraag of een patiënt recht heeft op inzage in de bevindingen van een arts die in opdracht van (de aansprakelijkheidsverzekeraar van) het ziekenhuis – op basis van het medisch dossier maar zonder de patiënt in kwestie te zien – heeft beoordeeld of de behandeling van de desbetreffende patiënt volgens de regelen der kunst heeft plaatsgevonden. (Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:762](#). De Hoge Raad heeft nog geen uitspraak gedaan.)

- De vraag of toepassing van de schuldsaneringsregeling tussentijds kan worden beëindigd en/of de schone lei reeds kan worden ontnomen indien het (trachten te) benadelen van schuldeisers bekend wordt na het vonnis als bedoeld in art. 354 Fw maar voorafgaand aan het formele einde van de schuldsaneringsregeling. (Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:977](#). De Hoge Raad heeft in 2023 uitspraak gedaan. [ECLI:NL:HR:2023:455](#).)

- De vraag of een vordering tot verwijdering van persoonsgegevens kan worden toegewezen door de burgerlijke rechter in kort geding nadat de termijn als bedoeld in artikel 35 lid 2 Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming is verstreken. (Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:1154](#). De Hoge Raad heeft nog geen uitspraak gedaan.)

Fiscaal recht

- De vraag of de dwangsomregeling bij het niet tijdig geven van een beschikking op aanvraag ook van toepassing is bij een verzoek om ambtshalve vermindering van belastingaanslagen. (Zie voor de vordering [ECLI:NL:PHR:2022:690](#). De Hoge Raad heeft nog geen uitspraak gedaan.)

Herziening

De afgelopen zes jaren neemt het aantal ingediende verzoeken tot nader onderzoek per jaar enigszins af in vergelijking met de jaren daarvoor. Na de invoering van de Wet herziening ten voordele op 1 oktober 2012 zijn in 2012 twee verzoeken tot nader onderzoek binnengekomen. De jaren erna betrof het de volgende aantallen: in 2013: elf; in 2014: negen; in 2015: acht; in 2016: zeven; in 2017: drie; in 2018: twee. In 2019 zijn er geen verzoeken binnengekomen. In 2020 werden vier verzoeken ingediend en in 2021 twee.

In 2022 binnengekomen verzoeken

In 2022 zijn drie verzoeken tot nader onderzoek binnengekomen in met elkaar samenhangende zaken. De verzoeken betreffen telkens een veroordeling in 1995 tot een gevangenisstraf van 10 jaar wegens medeplegen van doodslag. Na toegewezen verzoeken tot herziening door de Hoge Raad heeft het gerechtshof in 2015 de veroordelingen in 1995 – kort gezegd – gehandhaafd, waarna de Hoge Raad de hiertegen ingestelde cassatieberoepen in 2017 heeft verworpen. De verzoeken zijn in het verslagjaar voor advies naar de ACAS (adviescommissie afgesloten strafzaken) gestuurd. In het verslagjaar heeft de ACAS nog geen advies uitgebracht.

Eerdere verzoeken

In 2022 waren er nog vijf verzoeken uit eerdere jaren in behandeling.

De ACAS heeft in 2022 geadviseerd twee verzoeken uit 2021 en een verzoek uit 2020 af te

wijzen. Ten aanzien van verzoek uit 2020 en een verzoek uit 2021 heeft de advocaat van de veroordeelde om een nadere reactietermijn op het advies verzocht. Ten aanzien van het andere verzoek uit 2021 heeft de ACAS in november 2022 advies uitgebracht. Daarop is in het verslagjaar nog niet beslist.

Een verzoek uit 2018 dat betrekking heeft op een veroordeling in 2011 tot levenslang wegens oorlogsmisdrijven tijdens het gewapend conflict in Rwanda in 1994, is in hetzelfde jaar naar de ACAS doorgestuurd voor advies. In het verslagjaar heeft de ACAS in deze zaak nog geen advies uitgebracht.

In de zogenoemde Deventer moordzaak - een veroordeling uit 2000 tot twaalf jaar gevangenisstraf wegens moord, waarin al meerdere keren herziening is verzocht - heeft de advocaat-generaal in 2014 besloten om nader onderzoek in te stellen. Het nader onderzoek is in het verslagjaar afgerond. De advocaten van de veroordeelde hebben in het verslagjaar een herzieningsaanvraag ingediend bij de Hoge Raad.

Zie: <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2022/mei/advocaat-generaal-hoge-raad-sluit-nader-onderzoek-deventer-moordzaak/>

Herziening ten nadele van de gewezen verdachte

De wet biedt ook de bijzondere mogelijkheid dat op aanvraag van het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie een onherroepelijke einduitspraak van de rechter in Nederland die vrijspraak of ontslag van alle rechtsvervolging inhoudt ten nadele van de gewezen verdachte wordt herzien. Een dergelijke aanvraag heeft nog nooit tot een herziening ten nadele van de gewezen verdachte geleid. In 2022 is herziening ten nadele van een gewezen verdachte niet aan de orde geweest.

Schorsing en ontslag van rechters

In de verslagperiode heeft de procureur-generaal twee gevallen voorgelegd aan de Hoge Raad.

In de eerste zaak ging het om een rechter die wegens ziekte langdurig en volledig arbeidsongeschikt was. Duurzame re-integratie was niet binnen een redelijke termijn te verwachten. De Hoge Raad oordeelde dat was voldaan aan de voorwaarden voor ontslag wegens ziekte en verleende op die grond het ontslag (HR 23 september 2022, [ECLI:NL:HR:2022:1310](#)).

De tweede zaak ging om een voormalig rechter in opleiding (rio) die in het kader van de opleiding tevens was benoemd tot rechter-plaatsvervanger. De betrokkene werd niet meer ingezet als plaatsvervanger omdat de opleiding was beëindigd vanwege een negatieve eindbeoordeling.

Rechters-plaatsvervangers verrichten hun werkzaamheden op basis van oproep door het bestuur van het gerecht. Sinds een aantal jaren kent de wet de mogelijkheid dat een rechter-plaatsvervanger wordt ontslagen door de Hoge Raad indien hij gedurende twee jaar niet is opgeroepen. Doordat het gerechtshof beslist over het al dan niet oproepen van een plaatsvervanger heeft het bestuur zelf in de hand dat de voorwaarde voor ontslag in vervulling gaat. Dit kan op gespannen voet komen te staan met de (interne) rechterlijke onafhankelijkheid.

In 2021 heeft de Hoge Raad zich voor het eerst uitgesproken over de ontslaggrond "twee jaar niet opgeroepen" (HR 24 december 2021, [ECLI:NL:HR:2021:1995](#) en [ECLI:NL:HR:2021:1996](#)). De Hoge Raad heeft overwogen dat deze ontslaggrond niet mag worden aangewend op een

manier die afbreuk kan doen aan de rechterlijke onafhankelijkheid. Daarom is het enkele feit dat het gerechtsbestuur een plaatsvervanger gedurende twee jaar niet heeft opgeroepen niet voldoende voor ontslag. In aanvulling daarop moet sprake zijn van een voldoende zwaarwegende reden, gelegen in verklaringen of gedragingen van de plaatsvervanger of andere omstandigheden die hem betreffen, die de indiening en toewijzing van het ontslagverzoek rechtvaardigen.

In dit geval heeft de procureur-generaal het ontslag gevorderd op de grond "twee jaar niet opgeroepen". De betrokkene wordt niet meer opgeroepen vanwege de onvoldoende opleidingsresultaten. Dit is volgens de procureur-generaal een voldoende zwaarwegende reden, die ontslag rechtvaardigt. De Hoge Raad heeft in 2023 uitspraak gedaan en het ontslag verleend (ECLI:NL:HR:2023:328).

Strafrechtelijke vervolging van bewindspersonen of Kamerleden

In een protocol is omschreven op welke wijze wordt omgegaan met aangiften over ambtsdelicten van bewindspersonen en Kamerleden die binnenkomen bij een ministerie, het openbaar ministerie of bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. De procureur-generaal kan in zo'n geval de minister van Justitie en Veiligheid informeren over de vraag of er aanknopingspunten zijn voor een opsporingsonderzoek. Hij doet dit na het verrichten van een oriënterend onderzoek.

In 2022 zijn twee oriënterende onderzoeken verricht naar aanleiding van aangiften tegen (voormalig) bewindspersonen en/of Kamerleden.

Aangifte tegen een Kamerlid

Ten eerste werd een oriënterend onderzoek verricht naar aanleiding van een aangifte tegen Kamerlid Baudet in verband met gestelde racistische en antisemitische uitlatingen in WhatsAppgroepen. De procureur-generaal informeerde de minister dat hij geen aanknopingspunten zag voor een strafrechtelijk opsporingsonderzoek naar aanleiding van deze aangifte omdat er volgens hem geen sprake was van een verdenking van een strafbaar feit. De in de aangifte bedoelde uitlatingen waren gedaan in berichten in besloten WhatsAppgroepen van beperkte omvang waar (kandidaat-)Kamerleden en de betrokken stafleden/medewerkers van Forum voor Democratie deel van uitmaakten. Groepsbelediging, het aanzetten tot haat of discriminatie of het openbaar maken, toezenden, verspreiden van een beledigende uitlating of een uitlating die aanzet tot haat of discriminatie zijn alleen strafbaar als de uitlatingen 'in het openbaar' zijn gedaan. Dat was hier niet het geval.

Zie voor het verslag van het oriënterend onderzoek:
<https://www.hogeraad.nl/over-ons/publicaties/>

(LINK AANPASSEN)

Aangiftes tegen een minister

Ten tweede werd een oriënterend onderzoek verricht naar aanleiding van aangiften tegen minister De Jonge in verband met het gevoerde coronabeleid en uitspraken die de minister in dat kader deed. De aangiften werden gedaan namens de heer Van Haga, lid van de Tweede Kamer. Hij stelde dat minister De Jonge zich met de invoering van het coronatoegangsbewijs

schuldig heeft gemaakt aan het ambtsmisdrijf dat kort gezegd gaat om het nemen van beslissingen of het geven van bevelen, wetende dat daardoor de Grondwet of andere wetten of algemene maatregelen van bestuur worden geschonden (art. 355 aanhef en onder 3^oSr). De eerste aangifte zag op het invoeren van het coronatoegangsbewijs en uitspraken die door minister De Jonge in dat verband zijn gedaan, onder meer over ongevaccineerden. Gesteld werd dat sprake is van beroepsmatige discriminatie, groepsbelediging en het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld.

De tweede aangifte had betrekking op het coronabeleid ten aanzien van verpleeghuizen. In die aangifte werd gesteld dat sprake is van dood door schuld omdat onder verantwoordelijkheid van minister De Jonge sprake zou zijn geweest van ernstig wanbeleid dat heeft geleid tot het overlijden van vele bewoners.

Uit het oriënterend onderzoek zijn geen feiten en omstandigheden naar voren gekomen waaruit een verdenking van een ambtsdelict kan voortvloeien. Het onderzoek heeft dan ook geen aanknopingspunten opgeleverd voor een strafrechtelijk onderzoek naar aanleiding van de aangiften. Zie voor het verslag van het oriënterend onderzoek:

<https://www.hogeraad.nl/over-ons/publicaties/>

Brieven

De procureur-generaal ontving in 2022 diverse brieven van mensen die aangifte wensten te doen tegen bewindspersonen omdat zij het niet eens waren met politieke beslissingen of gevoerd beleid. In de gevallen waarin de brieven volgens de procureur-generaal moesten worden beschouwd als een mening en een uiting van onvrede en waarin niet was voldaan aan de voorwaarden voor een aangifte in de zin van art. 2 onder a van het Protocol, is dit door de procureur-generaal per brief aan deze mensen meegedeeld.

Toezicht op het Openbaar Ministerie

De procureur-generaal bij de Hoge Raad kan de minister van Justitie en Veiligheid informeren over het feit dat naar zijn oordeel het Openbaar Ministerie (OM) bij de uitoefening van zijn taak de wettelijke voorschriften niet naar behoren handhaaft of uitvoert. In het kader van deze taak heeft de procureur-generaal verschillende thematische onderzoeken gedaan naar de wijze waarop het OM zijn taken uitvoert, waarbij de aandacht telkens uitging naar de juridische kwaliteit van de onderzochte taak.

In het verslagjaar zijn twee onderzoeken afgerond, waarin eindrapportages zijn verschenen. De procureur-generaal heeft de beide rapporten in het verslagjaar aan de minister van Justitie en Veiligheid aangeboden.

Toezichtrapport 'Onderzoek in een geautomatiseerd werk'

De hoofdvraag van het onderzoek is of de wijze waarop het OM invulling geeft aan de bevoegdheid tot onderzoek in een geautomatiseerd werk voldoet aan de daarvoor geldende wettelijke voorschriften en de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en behoorlijkheid, en of het toezicht op de uitvoering daarvan toereikend is.

Zie: <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2022/november/hacken-opdracht-gaat->

grotendeels-volgens-regels-wel-ruimte-verbetering/

Toezichtrapport 'Buiten de rechter OM'

De hoofdvraag van het onderzoek is of het OM bij het uitvoeren van de OM-strafbeschikking de toepasselijke wettelijke voorschriften naar behoren naleeft.

De procureur-generaal heeft al eerder onderzoek gedaan naar de OM-strafbeschikking.

Zie: <https://www.hogeraad.nl/actueel/nieuwsoverzicht/2022/november/nieuw-toezichtrapport-strafbeschikking/>

En: <https://intranet.hogeraad.nl/berichten/wetenswaardigheden/procureur-generaal-biedt-onderzoeksrapporten-aan-minister-yesilgoez-aan?highlight=WyJ0b2V6aWNodClid0b2V6aWNodCJd>

In 2022 is verder een onderzoek gestart waarbij de hoofdvraag luidt of het OM bij het stellen van bijzondere voorwaarden aan voorwaardelijke invrijheidstelling de wettelijke voorschriften naleeft en in overeenstemming met de geldende rechtsbeginselen handelt. De onderzoeksresultaten worden in 2023 verwacht.

Toezicht verwerking persoonsgegevens rechten en parket bij de Hoge Raad

De toezichthoudende rol van de procureur-generaal bij de Hoge Raad bestaat onder meer uit het behandelen van klachten van betrokkenen die van mening zijn dat de verwerking van hun persoonsgegevens door de gerechten of het parket bij de Hoge Raad inbreuk maakt op de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) of de krachtens de Richtlijn gegevensbescherming opsporing en vervolging vastgestelde bepalingen. Dit is vastgelegd in de Regeling toezicht verwerking persoonsgegevens door gerechten en het parket bij de Hoge Raad.

Ingediende klachten

In 2022 zijn vijf AVG-klachten ingediend bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Dit is een lager aantal klachten dan in voorgaande jaren is ingediend. In 2021 waren elf klachten ingediend. In de jaren ervoor kwamen zeven (2020), twaalf (2019) en zes (2018) klachten binnen.

Een van de in 2022 ingediende klachten is in 2022 afgehandeld. Geantwoord is dat op grond van art. 11 van de Regeling niet kan worden geklaagd over de zakelijke inhoud van een rechterlijke beslissing. De andere klachten hangen met elkaar samen. De klachten richten zich tegen het gebruik door de gerechten van het E-archief. Dit is een interne jurisprudentiedatabank waarin rechterlijke uitspraken in ongeanonimiseerde vorm worden opgenomen. In 2022 is een vooronderzoek naar het gebruik van het E-archief gestart.

Vier klachten die in 2021 zijn ingediend zijn in het verslagjaar beantwoord. Op een van die klachten is onder meer geantwoord dat de Rechtspraak de Anonimiseringsrichtlijn hanteert, die onder meer inhoudt dat gegevens van rechtspersonen en bestuursorganen (op www.rechtspraak.nl) niet worden geanonimiseerd, tenzij (wat betreft civiel recht, zie de toelichting) deze herleidbaar zijn tot een natuurlijk persoon. De landelijke werkwijze houdt in dat

onder herleidbare namen van bedrijfspersonen in de zin van de Anonimiseringsrichtlijn wordt verstaan de situatie dat een bedrijfsnaam nagenoeg gelijk is aan de naam van een natuurlijk persoon. De wijze van anonimisering was in dit geval in overeenstemming met de Anonimiseringsrichtlijn.

Datalekken

In het verslagjaar zijn 175 inbreuken op de AVG, in de zin van datalekken, geregistreerd, die een enkele keer hebben geleid tot het treffen van interne beheersmaatregelen. Dit aantal is lager dan in respectievelijk 2021 (208) en 2020 (197), maar hoger dan in 2019 (117). Vier datalekken vonden binnen de Hoge Raad plaats en de overige datalekken bij 13 gerechten. Net als in voorgaande jaren ging het in het merendeel van de gevallen (129) om het tonen, versturen of afgeven van persoonsgegevens aan een persoon terwijl dit niet de bedoeling was. In andere gevallen ging het onder meer om gestolen of kwijtgeraakte gegevensdragers en/of papier met persoonsgegevens (21), en om persoonsgegevens die per ongeluk zijn gepubliceerd (13).

Tussen de gerechten bestaan verschillen in het aantal datalekmeldingen. Een groter aantal datalekmeldingen bij een gerecht hoeft niet op te duiden op een lager niveau van gegevensbescherming dan bij een gerecht met minder meldingen. Het kan ook samenhangen met de mate waarop de organisatie alert is op datalekken en/of de inschatting of een datalek een risico inhoudt dat verplicht tot melding bij de toezichthouder.

Externe klachtzaken

Een ieder die een klacht heeft over de manier waarop een rechterlijk ambtenaar met rechtspraak belast zich in de uitoefening van zijn functie ten opzichte van hem of haar heeft gedragen kan een klacht indienen bij de procureur-generaal bij de Hoge Raad. Zo'n klacht moet gaan over het gedrag van een rechter; klagen over een rechterlijke beslissing is uitdrukkelijk uitgesloten. Informatie over de klachtregeling is te vinden op de website van de Hoge Raad [Klachtbehandeling volgens de Wet op de Rechterlijke Organisatie - Hoge Raad](#).

De instroom van klachten blijft in vergelijking met de jaren voor 2021 hoog. Niet alleen zijn er meer klagers, ook klagen individuele klagers vaak over meerdere rechters en procedures.

In 2022 zijn 108 klachten bij de procureur-generaal ingediend. Ter vergelijking: in 2021 waren 106 klachten ingediend. De 108 klachten zijn op zeven na alle in 2022 afgehandeld. Drie van deze klachten zijn begin 2023 afgehandeld. Daarnaast zijn in 2022 nog 20 klachten uit 2021 afgehandeld

Categorieën klachten

Net als in de afgelopen jaren had in 2022 een groot deel van de behandelde klachten betrekking op een rechterlijke beslissing. In de verslagperiode werd in 68 van de afgehandelde klachtzaken (onder meer) aangevoerd dat de klager het niet eens was met een rechterlijke beslissing.

Rechterlijke beslissingen hebben soms betrekking op de orde van een zitting. Zo was er een zaak waar de advocaat tijdens de zitting in de beginfase van de coronapandemie een hoestbui kreeg. De advocaat gaf aan dat de hoestbui niet in verband stond met een coronabesmetting. De rechter verzocht de advocaat toch om in verband met het hoesten achter in de zaal plaats te nemen. De advocaat wilde dat niet. Hij meende dat hij dan zijn cliënt niet adequaat kon bijstaan.

De rechter besloot dat de advocaat vanuit een andere zittingszaal via een telefoonverbinding aan de behandeling zou deelnemen, terwijl de cliënt in de zittingszaal bleef. De procureur-generaal kwam – evenals het bestuur van de rechtbank - tot het oordeel dat de klachten gericht waren tegen beslissingen van de rechter, die de orde van de zitting betreffen. De procureur-generaal merkte daarbij wel op dat het invoelbaar is dat klager de gang van zaken op die zitting als onaangenaam heeft ervaren.

In een andere zaak is geklaagd over het ontbreken van een beslissing in een strafzaak op een namens twee benadeelde partijen ingediende vorderingen tot schadevergoeding. Aan de procureur-generaal is tevens verzocht om te beslissen op de ingediende vorderingen. De procureur-generaal kwam tot het oordeel dat werd geklaagd over het (ontbreken van) een rechterlijke beslissing. Het betrof immers een klacht over de beslissing van de rechtbank zoals neergelegd in het vonnis. Ten aanzien van het verzoek tot het alsnog nemen van een beslissing heeft de procureur-generaal geoordeeld dat hij geen taken of bevoegdheden heeft op grond waarvan hij zou kunnen ingrijpen of de uitkomst daarvan zou kunnen herzien of wijzigen. De procureur-generaal heeft wel opgemerkt dat het ontbreken van een beslissing op de vorderingen van de benadeelde partijen ongelukkig is en de procureur-generaal begrijpt dat daarover onvrede bestaat.

Een klachtzaak had betrekking op het niet betrekken van alle door de klager aangedragen, door de klager relevant geachte informatie bij de totstandkoming van de beslissing. De procureur-generaal heeft ook in dit verband geoordeeld dat de klacht betrekking heeft op de totstandkoming van een rechterlijke beslissing.

Een andere klacht had betrekking op het verloop van een digitale mondelinge behandeling van een zaak. De klager – die optrad als gemachtigde in die zaak – heeft op eigen titel een klacht ingediend over de wijze van bejegening door de rechter in kwestie. De rechter heeft tijdens de mondelinge behandeling opgemerkt dat het ging om een zaak van gering belang en dat op die manier de rechtspraak aardig aan het werk wordt gehouden. Naar aanleiding van die opmerking heeft de gemachtigde een wrakingsverzoek ingediend, welk verzoek is afgewezen door de wrakingskamer. De procureur-generaal kwam tot het oordeel – net zoals het bestuur van het gerechtshof – dat de bejegeningklachten gelijkloend zijn aan de gronden van het wrakingsverzoek, waarop de rechter een beslissing heeft genomen. Om deze reden heeft de procureur-generaal geoordeeld dat de klacht betrekking heeft op een rechterlijke beslissing. De klacht over het gebrek aan rechterlijke onpartijdigheid is niet in behandeling genomen, omdat de wet voor dergelijke klachten de (aparte) voorziening van wraking kent. Ingevolge het bepaalde in artikel 13b, eerste lid, onder f, Wet RO is de procureur-generaal in dergelijke gevallen niet verplicht aan het verzoek te voldoen. Ten overvloede heeft de procureur-generaal opgemerkt dat ook de mogelijkheid bestaat om in hoger beroep of in beroep in cassatie aan te voeren dat de bestreden uitspraak niet in stand kan blijven wegens de schending van het fundamentele recht op behandeling van de zaak door een onpartijdige rechter.

Een andere categorie klachten betreft klachten over de wijze waarop een rechter zich heeft gedragen jegens de klager. Daarbij gaat het om de vraag of de grenzen van hetgeen behoorlijk is zijn overschreden. In een zaak had een klager bij het bestuur van het hof geklaagd over het gedrag en de houding van de raadsheer jegens hem. De klager stelde dat de raadsheer hem had uitgelachen toen klager aangaf de raadsheer te zullen wraken. In de beleving van de raadsheer was hiervan geen sprake. Het gerechtsbestuur achtte onvoldoende aanknopingspunten aanwezig om de stelling dat de raadsheer klager onprofessioneel zou hebben bejegend nader te onderzoeken. De procureur-generaal zag in het licht van de omstandigheden van het geval evenmin aanknopingspunten voor verder onderzoek.

In een andere zaak had klager bij het gerechtsbestuur geklaagd dat een raadsheer onvriendelijk was geweest en dwang had uitgeoefend om in een zaak te schikken. Het gerechtsbestuur had de raadsheer om een reactie gevraagd. De raadsheer vond niet dat zij onvriendelijk was geweest en gaf aan dat zij met alle voorbehouden van dien en met instemming van de advocaten een voorlopig oordeel had gegeven. Het gerechtsbestuur schreef dat het gebruikelijk is dat een voorlopig oordeel wordt gegeven en dat daarbij soms uitspraken worden gedaan die voor de ene partij gunstiger uitvallen dan voor de andere partij. Dat door het voorlopig oordeel onredelijke druk was uitgegaan om een schikking te treffen was het gerechtsbestuur niet gebleken. Bij deze stand van zaken zag het gerechtsbestuur onvoldoende aanknopingspunten om te concluderen dat klager onheus was bejegend. In het licht van de omstandigheden van het geval oordeelde de procureur-generaal dat er geen aanknopingspunten waren voor verder onderzoek door hem naar de klacht.

Een ander verzoekschrift had betrekking op een klacht van een procespartij in een procedure, die de wijze waarop de rechter na afloop van de zitting heeft gevraagd een mondkapje op te zetten heeft ervaren als onnodig grievend. In het verzoekschrift is betoogd dat destijds slechts een dringend advies gold voor het dragen van een mondkapje en geen verplichting. Een belemmerende omstandigheid was dat elf maanden na de zitting is geklaagd bij het gerechtsbestuur, waardoor – na navraag – bleek dat de betrokken rechter geen concrete herinneringen meer had over de wijze waarop deze de klager zou hebben gevraagd een mondkapje op te doen. De procureur-generaal heeft geoordeeld dat het niet in de rede ligt dat een eventueel nader onderzoek door de procureur-generaal tot een ander uitkomst leidt. Uit de brief van de klager aan het gerechtsbestuur kan worden afgeleid dat de klager de rechter heeft gewezen op het advieskarakter van de destijds geldende COVID 19-maatregelen, dat klager daarbij bijval heeft gekregen van de officier van justitie en dat de rechter de aansporing niet heeft herhaald. In de klachtafhandeling had het gerechtsbestuur tot uitdrukking gebracht dat de enkele omstandigheid dat de rechter de klager heeft gewezen op het dragen van een mondkapje – overeenkomstig de toen geldende maatregelen voor de rechtspraak – niet leidt tot de gevolgtrekking dat sprake is van onbehoorlijk gedrag. De procureur-generaal oordeelde dat de klacht behoorlijk is behandeld en afgedaan door het gerechtsbestuur en er geen aanleiding is voor een nieuw onderzoek daarnaar.

In een andere zaak is geklaagd over het verloop van een digitale zitting, waar de rechter de klager heeft onderbroken en de klager door de rechter uit de digitale zittingsomgeving is gezet. De (plaatsvervangend) procureur-generaal heeft – net zoals het gerechtsbestuur – geoordeeld dat het ontnemen van het woord een rechterlijke beslissing betreft van procesrechtelijke aard. Het tweede klachtonderdeel ontbeerde naar het oordeel van de (plaatsvervangend) procureur-generaal feitelijke grondslag. De rechter heeft na navraag aan het gerechtsbestuur aangegeven dat hij zich niet herkent in het geschetste beeld. Volgens de rechter bleef de klager doorpraten, ook nadat de rechter bij herhaling had aangegeven zich voldoende ingelicht te achten. Op een bepaald moment heeft rechter aangegeven dat hij het geluid zou dempen, indien de klager zou blijven doorpraten. Aangezien klager bleef doorpraten, heeft de rechter gepoogd het geluid te dempen en daarbij per abuis de klager uit de zittingsomgeving verwijderd. De rechter heeft vervolgens geprobeerd de klager opnieuw in de digitale zittingsomgeving te krijgen door de advocaat te verzoeken de klager te bellen. Dat is niet gelukt. In ieder geval heeft de rechter benadrukt dat hij niet heeft geweigerd de klager wederom toe te laten tot de digitale zittingsomgeving. De (plaatsvervangend) procureur-generaal heeft geoordeeld dat dit klachtonderdeel behoorlijk is behandeld en afgedaan en de beoordeling niet onjuist is. Om deze reden heeft de (plaatsvervangend) procureur-generaal geoordeeld geen aanleiding te zien daarnaar nader onderzoek te verrichten.

Een klager moet ook voldoende belang hebben bij een klacht. Een klager klaagde over een in een dagblad gepubliceerd (ingezonden) opiniestuk van een rechter. De klager meende dat de rechter hiermee de geloofwaardigheid in haar als kinderrechter en in de rechtspraak zou hebben geschaad en dat zij afbreuk zou hebben gedaan aan de rechterlijke onpartijdigheid van alle kinderrechters en aan de waardigheid van het rechterlijk ambt. De (plaatsvervangend) procureur-generaal kon uit hetgeen klager schreef niet afleiden dat bij de publicatie sprake was van een verband tussen de gedraging van de rechter en klager en dat klager voldoende belang zou hebben bij een klacht over de publicatie. De (plaatsvervangend) procureur-generaal zag ook onvoldoende aanleiding om ambtshalve een vordering bij de Hoge Raad in te stellen tot het doen van een onderzoek als bedoeld in artikel 13c Wet RO. Hij wees erop dat het een rechter vrij staat om buiten de rechtszaal zijn of haar mening te uiten over maatschappelijke verschijnselen, al is deze vrijheid van meningsuiting niet onbeperkt (zie HR [ECLI:NL:HR:2014:510](#)). Het gaat hier om een op persoonlijke titel geschreven opiniestuk. De rechter geeft aan waarom zij het stuk heeft geschreven. Het stuk moet worden beschouwd als een bijdrage aan het maatschappelijk debat. De rechter gaat met name in op de wettelijke gronden voor een uithuisplaatsing en er wordt niet ingegaan op individuele gevallen. Het gaat onmiskenbaar om een mening. Dat enkele feit is in zijn algemeenheid onvoldoende om redelijkerwijs te twijfelen aan een eerlijke en onpartijdige behandeling van een zaak.

Vorderingen

In de verslagperiode gaf geen van de klachten aanleiding tot het indienen van een vordering bij de Hoge Raad tot het doen van nader onderzoek naar de gedraging van een rechter.

Interne klachtzaken

In de verslagperiode zijn vier klachten ingediend door mensen die het niet eens waren met de afhandeling van bij de procureur-generaal ingediende klachten als bedoeld in art. 13a Wet op de rechterlijke organisatie of andere verzoeken aan de (voormalig) procureur-generaal of de plaatsvervangend procureur-generaal. Klachten over beslissingen die de procureur-generaal of de plaatsvervangend procureur-generaal hebben genomen in het kader van de uitvoering van de bijzondere taken van de procureur-generaal zijn echter uitgezonderd van de klachtenregeling.

Aanwijzen ander gerecht

In de verslagperiode is geen verzoek tot aanwijzing van een gerecht voor de (mogelijke) vervolging en berechting van een rechter behandeld (artikel 510 Wetboek van Strafvordering).

Betekening van exploten

In het verslagjaar werden 1689 exploten betekend. Daarvan bevatten 369 exploten een dagvaarding. Het merendeel betreft exploten waarbij derdenbeslag wordt gelegd onder de Staat der Nederlanden.

Samenstelling Parket 31-12-2022

Procureur-generaal	Mr. F.W. Bleichrodt
Plaatsvervangend procureur-generaal	Mr. M.H. Wissink (C)
Advocaten-generaal	Mr. P.J. Wattel (B) Mevrouw mr. E.M. Wesseling-van Gent (C) Mr. R.L.H. IJzerman (B) Mevrouw mr. E.B. Rank-Berenschot (C) Mr. D.J.C. Aben (S) Mr. E.J. Hofstee (S) Mr. P. Vlas (C) Mr. A.E. Harteveld (S) Mr. G.R.B. van Peurseem (C) Mevrouw mr. T.N.B.M. Spronken (S) Mevrouw mr. C.M. Ettema (B) Mevrouw mr. R.H. de Bock (C) Mr. T. Hartlief (C) Mr. W.L. Valk (C) Mr. B.J. Drijber (C) Mr. B.F. Keulen (S) Mevrouw mr. M.L.C.C. Lückers (C) Mr. B.F. Assink (C) Mevrouw mr. D.J.M.W. Paridaens (S) Mr. G. Snijders (C) Mr. S.D. Lindenbergh (C) Mr. P.M. Frielink (S)
Advocaat-generaal in buitengewone dienst	Mr. P.C. Vegter (S) Mr. F.F. Langemeijer (C)

Mutaties in het parket bij de Hoge Raad der Nederlanden in 2022

Benoemd tot advocaat-generaal	Mr. P.M. Frielink Mr. M.R.T. Pauwels	Per 1 februari 2022 Per 1 januari 2023
Ontslag verleend aan	Mr. R.E.C.M. Niessen	Per 1 september 2022

C = civiel; S = straf; B = belasting. Betrokkene maakt deel uit van de sectie binnen het parket op dit deelgebied.

Overige correspondentie

Naast brieven die de procureur-generaal ontvangt in het kader van de bijzondere taken, zoals de externe klachtregeling en cassatie in het belang der wet, bereiken de procureur-generaal ieder jaar ook andere brieven. De schrijvers van die brieven leggen verschillende vragen en problemen aan de procureur-generaal voor in de hoop dat hij daar een antwoord op of oplossing voor heeft. De brieven betreffen onder andere aangiften van strafbare feiten tegen personen of instanties en/of verzoeken om vervolging, verzoeken om in te grijpen in een zaak of de behandeling daarvan over te nemen, en verzoeken om juridisch advies.

In 2022 zijn 45 van deze brieven bij de procureur-generaal ingekomen. Deze brieven zijn op één na alle in 2022 beantwoord. Daarnaast zijn begin 2022 nog twee brieven uit 2021 beantwoord.

Bedrijfsvoering

Om de taken van de Hoge Raad uit te kunnen voeren, is een goede bedrijfsvoering essentieel. Onder goede bedrijfsvoering valt onder meer het organiseren van (digitale) werkprocessen, het aantrekken van de juiste medewerkers, het organiseren van informatie en kennis, het efficiënt inzetten van financiële middelen en het nemen van beheermaatregelen om de continuïteit van het werk te waarborgen. Daar hoort ook aandacht voor maatschappelijke thema's bij zoals het reduceren van de ecologische voetprint.

De organisatie

De organisatie van de Hoge Raad is een rechterlijke organisatie (art. 2 Wet op de rechterlijke organisatie) en bestaat uit drie zelfstandige onderdelen: de Hoge Raad, het parket bij de Hoge Raad en de directie bedrijfsvoering.

Op 31 december 2022 bestond de Hoge Raad uit de president en 37 raadsheren, inclusief zes vicepresidenten en drie raadsheren in buitengewone dienst. Ook is bij de Hoge Raad een griffier werkzaam. Op die datum werkten bij het parket bij de Hoge Raad: de procureur-generaal, de plaatsvervangend procureur-generaal, 22 advocaten-generaal en twee advocaten-generaal in buitengewone dienst.

Tot de directie bedrijfsvoering behoren de directeur bedrijfsvoering en de medewerkers van de wetenschappelijke, juridische en administratieve ondersteuning, het kenniscentrum, secretariaten, de afdelingen financiën, planning en control (FP&C), automatisering en informatisering (A&I), personeel en organisatie (P&O), communicatie en ook team veiligheid (BVA, Ciso, FG). Binnen de directie bedrijfsvoering waren op 31 december 2022 193 personen werkzaam.

Hierna doet de directie bedrijfsvoering aan de hand van enkele thema's verslag van samenwerking en interactie binnen de organisatieonderdelen in het jaar 2022.

Digitalisering

De cassatieprocedure is inmiddels volledig gedigitaliseerd. Digitaal procederen is het uitgangspunt bij de sectoren civiel recht, strafrecht, als belastingrecht. Bij belastingrecht is het nog wel mogelijk voor burgers op papier te procederen. Ook prejudiciële vragen van rechtbanken en gerechtshoven kunnen digitaal worden gesteld. De interne werkprocessen zijn ook grotendeels gedigitaliseerd. In 2023 worden verdere afspraken gemaakt voor het digitaal overdragen van dossiers en stukken vanuit de rechtbanken en gerechtshoven aan de Hoge Raad. Bijzondere aandacht gaat bij digitalisering uit naar informatie- en ICT-veiligheid.

Kennismanagement

Kennismanagement speelt een fundamentele rol bij het werk van de Hoge Raad. Daarvoor worden diverse (juridische) bronnen aangewend, gedigitaliseerd en makkelijk vindbaar en toepasbaar gemaakt. Dit heet het HR Kennisplein. Het HR Kennisplein is binnen de Hoge Raad

hét centrale punt waar alle informatie en kennis beschikbaar wordt gesteld en wordt gedeeld. In het HR Kennisplein is de verzamelde content van uitgevers en overheden integraal te doorzoeken én is het mogelijk om documenten met elkaar te delen, voor zover dat past bij het rechterlijk domein. Zo is in 2022 het informatieaanbod aanzienlijk uitgebreid, is er aandacht besteed aan personalisatie en zijn nieuwe mogelijkheden toegevoegd om kennis samen te stellen en met elkaar te delen. Medio 2022 zijn ook de Raad van State en in het verlengde daarvan het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Bonaire, Sint Eustatius en Saba het HR Kennisplein gaan gebruiken.

Human resource management (HRM)

In 2022 is de krapte op de arbeidsmarkt ook bij het werven van personeel voor de Hoge Raad waarneembaar gebleken. Vanuit dat oogpunt is in 2022 gewerkt aan de ontwikkeling van arbeidsmarktcommunicatie, waarin het beter bekend maken van wat de Hoge Raad als werkgever te bieden heeft centraal staat. Dit zal in 2023 concreet vorm krijgen. Daarnaast is aangevangen met de (verdere of door)ontwikkeling van loopbaan- en opleidingsbeleid en diversiteits- en inclusiebeleid. Deze onderwerpen zullen in 2023 verder worden verkend en worden geïmplementeerd. In 2022 is ook een regeling getroffen voor het plaatsonafhankelijk werken; deze regeling zal in 2023 worden geëvalueerd.

Duurzaamheid

De organisatie van de Hoge Raad streeft duurzaamheid na in zijn bedrijfsvoering. Op het vlak van energie is het streven om klimaatneutraal te zijn. De warmte en koeling van het gebouw gebeurt door middel van warmte en koude opslag en daarmee zonder direct gebruik van fossiele brandstoffen, alleen elektriciteit. De elektriciteit wordt nu geleverd op basis van een (vrijwel) 100 % wind contract. Met ingang vanaf 2024 zal dit 100% zijn. Bij de aanbesteding van het intern vervoer worden twee brandstof auto's vervangen door één elektrische dienstauto. Al langere tijd zijn ook zogenoemde dienstfietsen beschikbaar voor intern vervoer. Het gebruik maken van openbaar vervoer (en fiets) door medewerkers wordt gestimuleerd en het gebruik van elektrische auto's wordt gefaciliteerd door een zestal parkeerplaatsen met oplaadmogelijkheden voor elektrische auto's. In 2022 zijn verder maatregelen genomen voor verdere afvalscheiding en voor het beperken van verlichting buiten kantooruren.

Integraal veiligheidsbeleid

In 2022 heeft het integraal veiligheidsbeleid vorm gekregen. De verschillende aspecten van veiligheid, zoals fysieke veiligheid, informatieveiligheid en sociale veiligheid zijn daarbij nader beleidsmatig uitgewerkt. Ook wordt door de beveiligingsadviseur (BVA) jaarlijks met management, raad en parket in de sectoren een risicoanalyse uitgevoerd. Hiermee staat het onderwerp 'veiligheid' stevig op de agenda.

Risicomanagement

Risicomanagement richt zich op het beheersen van de risico's die de doelstellingen van de organisatie van de Hoge Raad kunnen bedreigen. Compliance (voldoen aan wet- en regelgeving) is er een belangrijk onderdeel van. Verder gaat het om het beheersen van interne en externe risico's en het nemen van beheersmaatregelen om de continuïteit van de organisatie van de Hoge Raad te waarborgen. Daarbij kan worden gedacht aan onder meer het voorkomen van uitval van IT, het werven en behouden van voldoende kwalitatief personeel, etc. In 2022 is risicomanagement verder in opzet vormgegeven. In 2023 zal risicomanagement in een PDCA

cyclus worden geborgd.

Communicatie

De Hoge Raad publiceert nu ca 99% van haar uitspraken. Daarbij is ook in 2022 gewerkt aan het begrijpelijk en toegankelijk maken van arresten en conclusies voor niet alleen het juridisch werkveld maar ook de bredere samenleving. De Hoge Raad is verder in 2022 gestart met het publiceren van een aantal 'oude' arresten van vóór het jaar 2000, inclusief de bijbehorende conclusies van de advocaten-generaal bij de Hoge Raad indien voorhanden of indien genomen. De Hoge Raad ziet het als zijn maatschappelijke taak om deze 'oude' ('mijlpaal') arresten van vóór het jaar 2000 online beschikbaar te stellen.

Overzicht zaakgegevens

[Bijlage 1 totaaloverzicht zaakgegevens 2022 \(pdf, 734 kB\)](#)

Personele bezetting

Hieronder is een overzicht weergegeven van de formatie van de Hoge Raad – uitgesplitst naar organisatieonderdeel per 1 januari 2022 en 31 december 2022 en de gemiddelde bezetting gedurende het hele jaar 2022.

Personele bezetting Hoge Raad 2022

FORMATIE/BEZETTING NGSOVERZICHT	1 januari 2022	31 december 2022	gemiddelde bezetting 2022
kabinet president	3,05	3,05	3,05
kabinet procureur- generaal	4,86	5,86	5,61
sector civiel recht	72,71	72,61	73,65
sector strafrecht	83,67	85,62	85,37

sector belastingrecht	46,42	43,53	45,15
overige bedrijfsvoering	46,50	48,34	47,19
TOTAAL	257,21	259,01	260,02

Jaarrekening

Bijgaand treft u de financiële jaarrekening 2022 aan. Het totale toegekende budget, inclusief tijdelijke gelden voor projecten zoals voor deelname aan digitalisering in de strafrechtketen, bedroeg in 2022 37.847.000 euro. In de PDF worden de staat van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten en de saldibalans weergegeven voorzien van een nadere toelichting.

De jaarrekening is gecontroleerd door een onafhankelijke externe accountant; PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. De accountant oordeelt een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2022 en de rechtmatigheid van de in de jaarverantwoording van de Hoge Raad der Nederlanden opgenomen verplichtingen, uitgaven en ontvangsten en saldibalansposten in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving en bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT). Op 15-3-2023 is door PricewaterhouseCoopers accountants N.V. een goedkeurende verklaring afgegeven.

[Jaarrekening 2022 \(pdf, 567 kB\)](#)

In control-verklaring

Verklaring van effectiviteit van risicobeheersing en controlesystemen

De interne risicobeheersing en controlesystemen hebben in 2022 effectief gefunctioneerd. Het gehanteerde systeem biedt in redelijke mate zekerheid dat er geen onjuistheden van materieel belang in de verslaggeving zijn en geen (interne) risico's vanuit de huidige bedrijfsvoering zijn die de continuïteit voor de komende maanden in gevaar brengen. Zonder uitputtend te zijn kan daarbij worden genoemd het financieel systeem met borgingen in de autorisatiestructuur en continuïteitsborging door het ministerie van J&V, de IT-omgeving van de Hoge Raad met interne borgingen en uitwijk naar een externe locatie, aanwezigheid van voldoende gekwalificeerd personeel en monitoring van de zaakstromen van het primair proces. Daarbij is de risicobereidheid laag ten aanzien van de continuïteit van het cassatieproces, vanuit het belang van correcte zaak behandeling voor zowel betrokken partijen als voor de reputatie van de Hoge Raad. De risicobereidheid is hoger ten aanzien van een aantal bedrijfsvoeringsthema's die niet primair tot cassatierechtspraak of andere wettelijke taken behoren, dit ook met het oog

op de beperkte omvang van de organisatie en het moeten prioriteren van de werkzaamheden.
De beheersing van het primair proces

De primaire zaakprocessen kennen voldoende waarborgen om continuïteit te verzekeren, continuïteit wordt daarbij gedefinieerd als kwantiteit, tijdigheid en kwaliteit. De kwetsbaarheid zit daarbij primair in IT-systemen en in het gedrag van personeel. IT-veiligheid vraagt in het kader van externe ontwikkelingen steeds meer aandacht en steeds meer maatregelen. De justitiële omgeving en daarbinnen de eigen werkomgeving kent een groot aantal maatregelen om deze veiligheid zo goed als mogelijk te borgen. Portaal eNCC (Netherlands Commercial Court), Portaal Mijn Zaak Hoge Raad en Mijn Werkomgeving worden onderhouden en regelmatig van nieuwe functies voorzien. Kennismanagement en ontwikkelde kennissystemen zoals het Kennisplein hebben daarbinnen een specifieke plaats. Om een correct gebruik van instrumenten (zoals DIGID) en om te voldoen aan veiligheidseisen worden regelmatig audits uitgevoerd, waarvan de uitkomsten weer worden teruggevoerd naar de processen (feed back loop). Er zijn maatregelen getroffen om voorzieningen bij uitval te continueren.

De beheersing van bedrijfsvoeringsprocessen – algemeen

De scope van de beheersing van de bedrijfsvoeringsprocessen bestaat met name uit beheersing van financiën, IT, personeel en veiligheid.

De beheersing van bedrijfsvoeringsprocessen – financieel

Het financieel beheer en de begrotingssystematiek worden met behulp van een jaarlijks terugkerende Planning en Control-cyclus uitgevoerd, die de doelmatigheid van de bestedingen borgt. Deze begint met het opstellen van een jaarplan, dat door het algemeen bestuur van de Hoge Raad wordt vastgesteld en vervolgens wordt besproken met het ministerie van Justitie & Veiligheid in onder meer een bestuurlijk overleg. Dit leidt tot toekenning van een taakstellend budget voor de Hoge Raad, vastgesteld door het directoraat-generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving (DGRR). Het monitoren van de realisatie van het jaarplan en de bijbehorende financiële uitgaven vindt plaats door de financiële afdeling en met het management wordt dit maandelijks besproken. Daarbij wordt het management ondersteund bij het nemen van (financiële) besluiten. In de loop van het betreffende jaar wordt periodiek aan DGRR gerapporteerd. Daarnaast is op regelmatige basis overleg met DGRR om de stand van zaken te belichten. Aan het einde van elk boekingsjaar vindt – conform het gesloten convenant tussen de Hoge Raad en de minister van Justitie en Veiligheid - een accountantscontrole plaats door een externe accountant (PwC). Dit heeft tot op heden altijd een goedkeurende in-controlverklaring opgeleverd.

Specifieke aandacht in 2022 heeft het vier-ogen-principe gekregen. Met de komst van de nieuwe manager FP&C zijn bevoegdheden en rollen opnieuw ingedeeld waarbij functionele scheiding en het vier-ogen-principe consistent is doorgevoerd. Daarbij is ook gekeken naar het borgen van achtervang zodat de financiële processen, ondanks de beperkte omvang van de organisatie, ook bij afwezigheid altijd doorgang kunnen vinden. Daarnaast is aandacht besteed aan het benoemen van risico's tot fraude en zijn beheermaatregelen genomen om deze zoveel mogelijk tegen te gaan. Daarbij zijn er ook risico's gedetecteerd die verbonden zijn aan rijksbeleid, zoals bijvoorbeeld het in kunnen dienen van een thuiswerkvergoeding, waarover contact is met de rijksoverheid om te bezien op welke wijze de controle kan worden ingericht.

De beheersing van bedrijfsvoeringsprocessen – personeel en veiligheid

De personeelsmanagementcyclus (waaronder de kwaliteit van de personeelsinformatievoorziening in relatie tot P-Direkt) is geborgd middels beschreven rollen,

taken, verantwoordelijkheden, werkprocessen, etc. Dit maakt dat het personeelsbeheer en het personeelsbeleid tijdig, juist en volledig kan worden gevoerd. Daarbij is in 2022 het beleid ten aanzien van VOG en voor enkele functies op A-screening herijkt. Ook in het primaire proces wordt bij het verwerken van dossiers het vier-ogen-principe toegepast om het maken van fouten zoveel als mogelijk te reduceren.

Veiligheid - fysiek, IT en informatieveiligheid - vraagt continue aandacht. In 2022 is vastgesteld dat er jaarlijks een risicoanalyse op het gebied van veiligheid in de organisatie wordt verricht om indien relevant het beleid te actualiseren en beschreven maatregelen te herijken. Er wordt tevens gewerkt aan een crisisaanpak waarbij een oefening gepland is voor 2023.

Het onderwerp risicomanagement heeft een vaste plaats gekregen in de bedrijfsvoering, en zal verder vorm krijgen in 2023. De risico's zijn systematisch in kaart gebracht en op hoofdlijnen zijn de mitigerende maatregelen gedefinieerd. De detaillering ervan zal nog plaatsvinden. Ook zal de periodieke monitoring van de risico's en de mitigerende maatregelen nog moeten worden opgepakt. Dit zal in 2023 worden geëffectueerd.

Den Haag, januari 2023

Directeur bedrijfsvoering

Drs V.J. de Witte